

Liperi

Talousarvio 2025
Taloussuunnitelma 2025–2027

Kunnanhallitus 9.12.2024
Valtuusto 16.12.2024

SISÄLLYS

1. Yleisosa	3
1.1. Kunnanjohtajan katsaus	3
1.2. Yleisperustelut	5
Yleiset talousnäkömät.....	5
Toimintaympäristö	6
Liperi – luonnollisesti lähellä (Kuntastrategia 2024–2025)	17
Liperin kunnan sisäinen valvonta ja riskienhallinta	19
1.3. Liperin kunnan organisaatio	21
1.4. Talousarvio 2025 ja taloussuunnitelma 2025–2027	22
Talousarvion hyväksyminen, sitovuus ja rakenne	22
1.5. Henkilöstö	30
2. Käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa	39
2.1. Keskushallintopalvelut.....	39
2.2. Hyvinvointipalvelut.....	44
2.3. Elinympäristöpalvelut.....	50
2.4. Talousarvion mittarit ja tavoitearvot.....	57
Tuloslaskelma, ulkoiset ja sisäiset	58
Tuloslaskelma, ulkoiset.....	59
3. Investointi- ja rahoitusosa	60
Investoinnit 2025–2029	60
Rahoituslaskelma.....	62
Lainakannan ja korkomenojen kehitys	63
4. Konserni	64

1. YLEISOSA

1.1. Kunnanjohtajan katsaus

Luottavaisin mielin kohti uutta valtuustokautta ja kunnan juhluvuotta

Liperin kunta viettää ensi vuonna 150-vuotisjuhlavuottaan monenlaisen myllerryksen keskellä. Viime vuosina usea asia on muuttunut niin globaalisti, valtakunnallisesti kuin paikallisestikin. Näillä kaikilla on vaikutuksensa myös Liperiin.

Soteuudistuksen vaikutukset etenkin edelläkävijäkuntien talouksiin realisoituivat vuonna 2024. Liperin valtionosuudet tippuivat 262 eurolla per asukas, kun valtakunnallisesti valtionosuudet pienenevät 46 eurolla asukasta kohden. Liperin negatiiviset sote-erät kasvoivat 237 euroa per asukas, eli valtionosuuksien poikkeuksellisen suuri tiputus vuosien 2023 ja 2024 välillä selittyy pääosin juuri sote-erillä. Valtionosuuksien lasku vastaa 1,2 veroprosenttiyksikön tuottoa, mikä kuvaa hyvin tilanteen poikkeuksellisuutta. Näin merkittävää valtionosuuksien negatiivista vuosimuutosta ei liene tapahtunut ainakaan tällä vuosituohannella.

Valitettavasti valtionosuusuudistus, jonka piti tulla voimaan vuoden 2026 alusta, siirtyi ainakin vuodella eteenpäin. Uudistuksessa on toivottavasti aidosti rohkeutta korjata soteuudistuksen rahoitusmallin valuviat, ja kuntien valtionosuudet palautuisivat vastaamaan kuntien nykyisiä tehtäviä. Vuonna 2025 Liperi saisi 3,6 M€ enemmän valtionosuuksia kunnan *nykyisten tehtävien* perusteella, jos sotehistoria poistettaisiin valtionosuusperusteista, tai 3 M€ enemmän valtionosuuksia, jos Liperin sote-erät olisivat valtakunnan keskiarvon mukaisia. Vuoden 2025 negatiiviset sote-erät vastaavat 1,5 veroprosenttiyksikön tuottoa. Liperin tuloveroprosenttia jouduttiinkin korottamaan ensimmäisen kerran yhteentoista vuoteen.

Vuosi 2025 on kolmas peräkkäinen talouden sopeutusvuosi, mikä näkyy siinä, että säästöjä on entistä vaikeampi löytää. Samaan aikaan kuntaa pitää kuitenkin myös kehittää ja näiden kehityskohteiden valinnassa onnistuminen on olennaisen tärkeää, jotta niukat resurssit kohdentuisivat vaikuttavasti. Jatkuva sopeutusaine pakottaa uudistamaan organisaatiota ja etenkin työn tekemisen tapoja.

Vuoteen 2025 sattuvat niin kunnanjohtajan vaihdos kuin kuntavaalitkin. Liperin pitkäaikainen kunnanjohtaja Hannele Mikkonen jää 1.1.2025 alkaen eläkkeelle palveltuaan kuntaa vuodesta 1997 alkaen. Uusi valtuusto aloittaa tilanteessa, jossa taseen ylijäämät on syöty ja kuntalain alijäämäkriteeri uhkaa realisoitua. Toisaalta kuluvalle valtuustokaudella on valmistunut kaksi uutta taajamakoulua ja kolmannen taajamakoulun, eli Viinijärven, suunnitelmat ehtii vielä vanha valtuusto käsitellä. Nykyisellä valtuustokaudella on tehty koulu-, päiväkot-, liikunta- ja leikkipaikkaverkkoselvitykset ja niiden pohjalta on hyvä jatkaa systemaattista työtä kunnan perustehtävän vaatimien tilojen tarkoituksenmukaisessa uudistamisessa talouden reunaehdot huomioiden.

TE-uudistuksen myötä työllisyyspalvelut siirtyvät kuntien vastuulle 1.1.2025 alkaen. Pohjois-Karjalassa maakunnallinen työllisyysalue aloittaa ja sen henkilöstöä sijoittuu myös Liperiin. Uudistuksessa kuntien rahoitusvastuu työttömyyteen liittyvistä etuusmenoista kasvaa ja muutokset työllisyystilanteessa vaikuttavat aiempaa voimakkaammin ja nopeammin suoraan kuntatalouteen.

Kuntastrategiassa tavoitellaan vakaata asukaslukua, monipuolista yrittäjyyttä ja osaavaa henkilöstöä. Vaikka talous haastaa ja myös kuntalaisten kukkarolle on jouduttu sopeutustoimien yhteydessä menemään,

uskon Liperissä olevan niin paljon hyvää, että kuntastrategian tavoitteet ovat edelleen realistisia. Haluan osaltani kiittää henkilöstöä sitoutumisesta talouden tasapainottamiseen ja luottamushenkilöitä talouden reunaehtojen tunnistamisesta ja sopeutustoimiin liittyvistä varsin yksimielisistä päätöksistä ja tuesta niiden toimeenpanolle. Ilman näitä vuoden 2025 talousarvion laatiminen olisi ollut lähes mahdoton tehtävä.

Ilahduttavan monelta rintamalta kuuluu hyviä uutisia, ja paljon positiivisia kehityskulkuja on meneillään. Luottakaamme siihen, että nämä kantavat meidät nykyisten haasteiden yli kohti valoisampaa tulevaisuutta.

Tavataan juhluvuoden eri tapahtumissa ja muistetaan huomata hyvä haastavinakin aikoina!

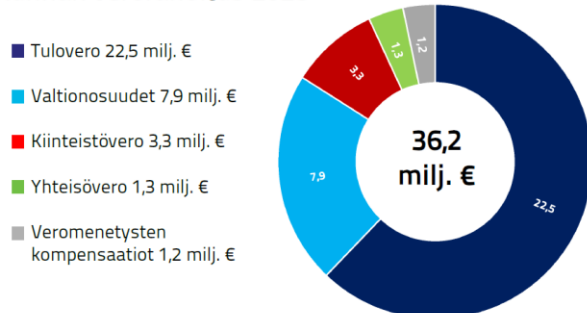
Liperissä 5.12.2024

Pellervo Hämäläinen
vs. kunnanjohtaja

Liperin kunnan talousarvio 2025

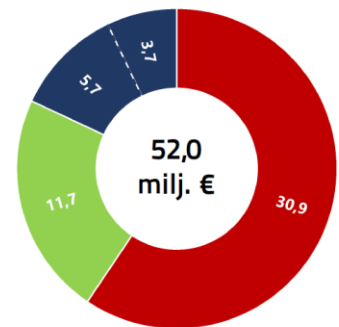

Kunnan verorahoitus 2025

Toimialojen toimintamenot 2025

(Sisältää sisäiset erät)

9,50

Tulovero-
prosentti

Kumulatiivinen
ylijäämä TP2023
2,3 milj. €

520

Henkilöstön
määrä

Lainakanta
vuoden 2025 lopussa
4 790 €/as.

Bruttoinvestoinnit
509 €/as.

1.2. Yleisperustelut

Yleiset talousnäkymät

Valtiovarainministeriön arvion mukaan bruttokansantuote jää vuonna 2024 edellisvuotta pienemmäksi. Bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan 1,7 % vuonna 2025 ja 1,5 % vuonna 2026. Työttömyysasteen ennakoidaan olevan 7,6 % vuonna 2026, eli työttömyysasteen ennakoidaan hieman laskevan. Kuluttajahintojen nousun odotetaan puolestaan laskevan vuoden 2024 1,8 prosentista 1,4 prosenttiin.

Julkisen talouden alijäämän ennakoidaan hieman pienentyvän, mutta julkinen talous olisi alijäämäinen vielä 2028. Julkisen talouden rakenteellinen talouden epätasapainotila jatkuu ja esimerkiksi julkisyhteisöjen velan ennakoidaan edelleen kasvavan.

Kuntatalouden näkymät – Kuntatalousohjelma

Syksyn 2024 kuntatalousohjelma on laadittu valtion vuoden 2025 talousarvioesityksen yhteydessä. Kuntatalouden tilaa ja hallituksen toimenpiteiden vaikutuksia kuntien talouteen kuvataan ohjelmassa uusimman käytössä olevan tiedon pohjalta. Hallituksen toimenpiteiden vaikutuksia on arvioitu ohjelmassa niiltä osin kuin toimenpiteistä on olemassa hallituksen päätökset ja toimenpiteiden vaikutukset ovat tiedossa.

Kuntatalousohjelma syventää talousarviovalmistelun kuntataloutta koskevaa arviointia.

Kuntatalousohjelman tarkoituksena on arvioida kuntatalouden tilaa sekä kuntien mahdollisuuksia selvittää peruspalvelujen järjestämisestä valtion talousarvioesityksen mukaisella rahoituksella ja päätetyillä toimenpiteillä. Kuntatalousohjelman painopiste on kuntatalouden kehitysnäkymien ja valtion toimenpiteiden tarkastelussa. Toimenpiteiden vaikutuksia on arvioitu koko kuntatalouden lisäksi kuntakokoryhmittäin sekä rahoitusperiaatteen toteutumisen näkökulmasta. Valtiovarainministeriön kansantalousosasto on valmistellut kuntatalouden kehitysarvion, joka esitetään kuntatalousohjelmassa kuntien kirjanpidon käsittein.

Kuntatalousohjelma on valmisteltu valtiovarainministeriön nimeämässä sihteeristössä, jossa ovat mukana kaikki keskeiset kuntien tehtävälainsäädäntöä ja kuntataloutteen vaikuttavia valtion toimenpiteitä valmistelevat ministeriöt sekä Suomen Kuntaliitto. Valtion ja kuntien välinen neuvottelu on käyty Kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa sekä neuvottelukunnan talousjaostossa. Hallitus on käsitellyt kuntatalousohjelman valtion vuoden 2025 talousarvioesitystä koskevissa neuvotteluissa.

Kuntatalousohjelman mukaan kuntien vuosikatteet eivät riitä poistoihin tai nettoinvestointeihin vuosina 2025–2028. Kuntatalouden toiminnan ja investointien rahavirran ennakoidaan jäävän koko laskelmakaudelle merkittävästi negatiiviseksi. Negatiivisen vuosikatteen kuntien määräksi arvioidaan 15 vuodelle 2024. Vuonna 2025 ennakoidaan jo 51 kunnan vuosikatteen jäävän negatiiviseksi ja näiden kuntien määrän ennakoidaan kasvavan myös seuraavina vuosina.

Kuntatalousohjelma on luettavissa kokonaisuudessaan Valtiovarainministeriön sivuilta www.vm.fi/kuntatalousohjelma

Toimintaympäristö

Väestö

Liperin kunnan asukasluvun kasvu on taittunut 2010-luvun puolivälissä. Asukasluku kasvoi kahdella henkilöllä vuodesta 2022 vuoteen 2023. Vuoden 2024 ennakkollisten tietojen perusteella asukasluku olisi laskemassa.

	1985	1990	2000	2005	2010	2015	2020	2021	2022	2023
Väestö	10 983	11 500	11 479	11 750	12 271	12 338	11 994	11 979	11 962	11 964

Väestöennuste kunnittain 2022–2040 (Lähde: Tilastokeskus; Väestöennuste)

	Toteutunut	Trendiennuste					
	2023	2024	2025	2030	2035	2040	2045
Joensuu	78 062	78 596	79 028	80 754	81 865	82 027	81 997
Outokumpu	6 409	6 348	6 281	5 955	5 673	5 467	5 322
Ilomantsi	4 406	4 307	4 213	3 815	3 506	3 280	3 127
Juuka	4 259	4 168	4 081	3 716	3 458	3 271	3 139
Kontiolahti	15 136	15 215	15 274	15 401	15 445	15 567	15 646
Liperi	11 969	11 948	11 924	11 736	11 556	11 472	11 434
Polvijärvi	4 064	4 027	3 989	3 791	3 613	3 466	3 360
Heinävesi	3 001	2 937	2 880	2 639	2 486	2 393	2 336
Joensuun seutu	127 306	127 546	127 670	127 807	127 602	126 943	126 361
Lieksa	10 228	10 078	9 917	9 155	8 526	8 036	7 658
Nurmes	9 130	9 004	8 878	8 321	7 875	7 541	7 283
Pielisen Karjala	19 358	19 082	18 795	17 476	16 401	15 577	14 941
Kitee	9 689	9 564	9 434	8 809	8 279	7 876	7 564
Rääkkylä	1 902	1 845	1 794	1 581	1 424	1 312	1 229
Tohmajärvi	4 066	3 978	3 898	3 568	3 317	3 159	3 054
Keski-Karjala	15 657	15 387	15 126	13 958	13 020	12 347	11 847
Pohjois-Karjala	162 321	162 015	161 591	159 241	157 023	154 867	153 149

Väestö osa-alueittain 31.12.2023	2022	2023	Muutos
4261 Kirkonkylä (Suuralue)	3 464	3 438	-26
426101 Kirkonkylä	1 974	1 978	4
426101001 Kirkonkylä	1 583	1 596	13
426101002 Siikasaari	97	92	-5
426101003 Liperinsalo	130	129	-1
426101023 Papelo-Niva	164	161	-3
426102 Salokylä-Saaristo	1 277	1 263	-14
426102004 Salokylä	670	658	-12
426102005 Puromäki	207	202	-5
426102006 Roukalahti	267	271	4
426102007 Tutjunniemi	133	132	-1
426105 Leppälahti	213	197	-16
426105008 Leppälahti	112	104	-8
426105009 Lammu	101	93	-8

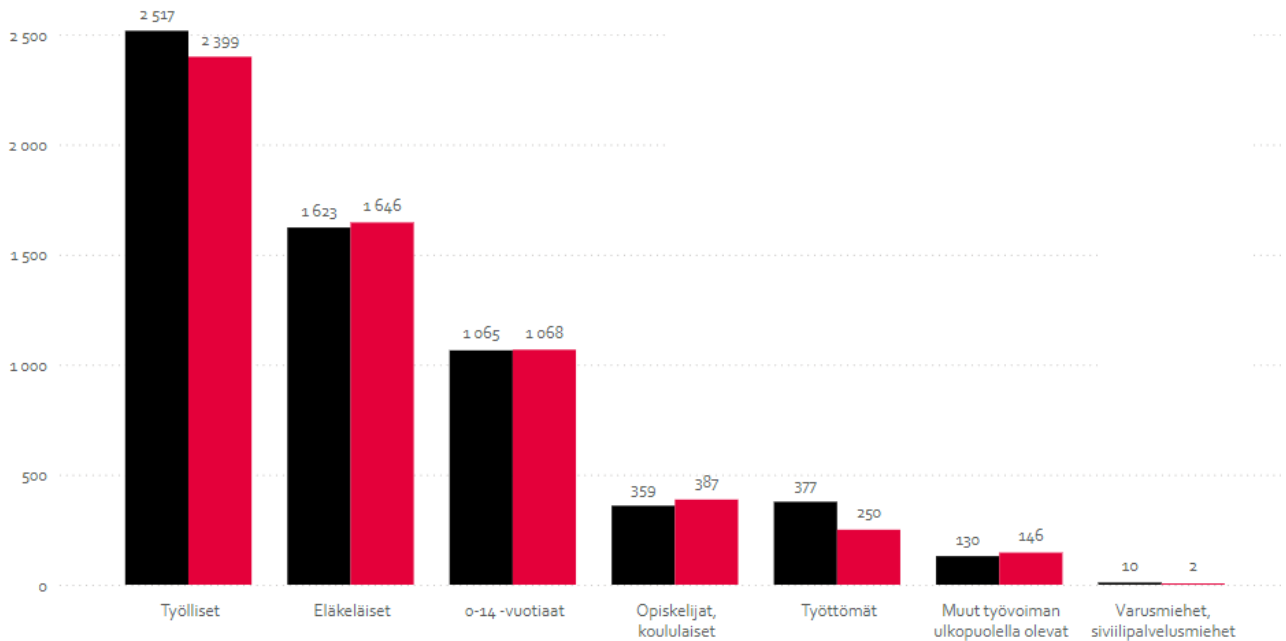
Väestö osa-alueittain 31.12.2023	2022	2023	Muutos
4262 Viinijärvi (Suuralue)	2 309	2 278	-31
426206 Viinijärvi	996	991	-5
426206010 Viinijärvi	819	815	-4
426206011 Viinijärven maaseutualue	177	176	-1
426207 Käsämä	510	517	7
426208 Ahonkylä	184	169	-15
426209 Sulkama	301	300	-1
426209014 Kaarnalampi	149	148	-1
426209015 Kompero	152	152	0
426210 Kaatamo	318	301	-17
426210016 Ristinkylä	238	225	-13
426210017 Korpivaara	45	44	-1
426210018 Huistinvaara	35	32	-3

Väestö osa-alueittain 31.12.2023	2022	2023	Muutos
4263 Ylämylly (suuralue)	6 041	6 098	57
426311 Ylämylly	5 408	5 448	40
426311019 Ylämylly	759	762	3
426311020 Jyrinkylä	1 787	1 826	39
426311021 Mattisenlahti	251	237	-14
426311025 Honkalampi	1 981	1 988	7
426311026 Hirsiniemi	70	72	2
426311027 Lammet	315	321	6
426311029 Välikangas	148	146	-2
426311030 Lentoasema	97	96	-1
426312 Vaivio	633	650	17
426312022 Vaivionkylä	346	352	6
426312028 Härkinvaara	287	298	11
426999999 Tunteaton	148	155	7

Lähde: Tilastokeskus, väestötilasto

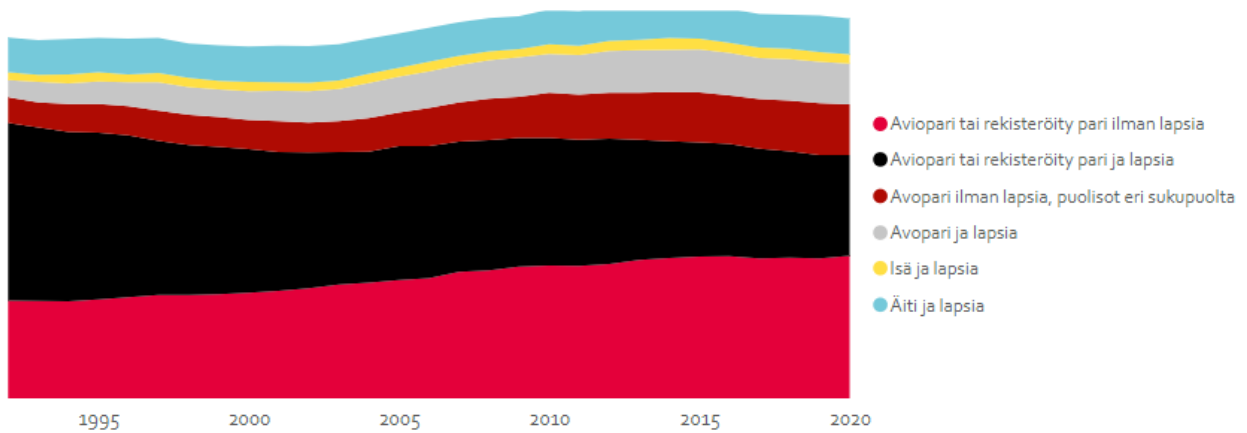
Väestö pääasiallisen toiminnan mukaan

Sukupuoli ● Miehet ● Naiset

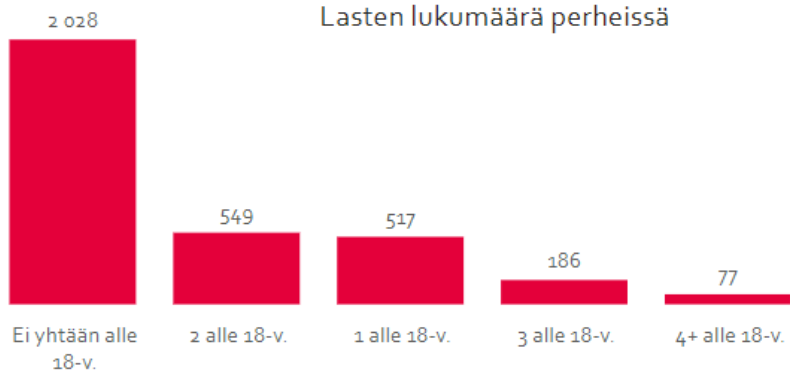

Lähde: Tilastokeskus, 12p4

Perhetyypit vuodesta 1992 lähtien

Lasten lukumäärä perheissä

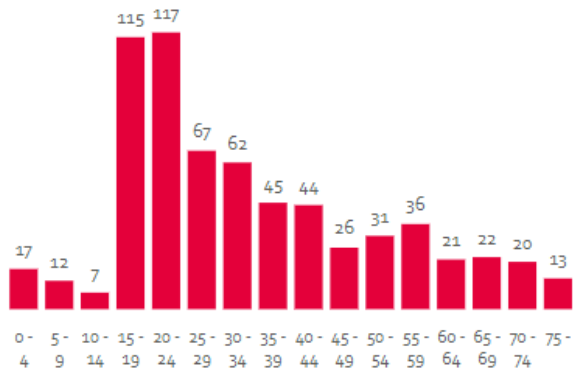
Lähde: Tilastokeskus, Perheet

Liperin lähtö- ja tulomuutto ikäluokittain

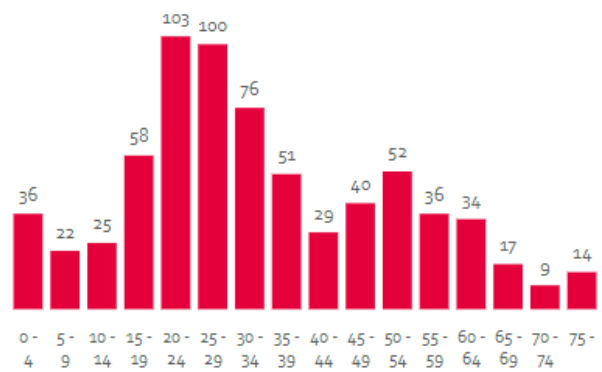
655
Lähtömuutto

Ikäjakausi

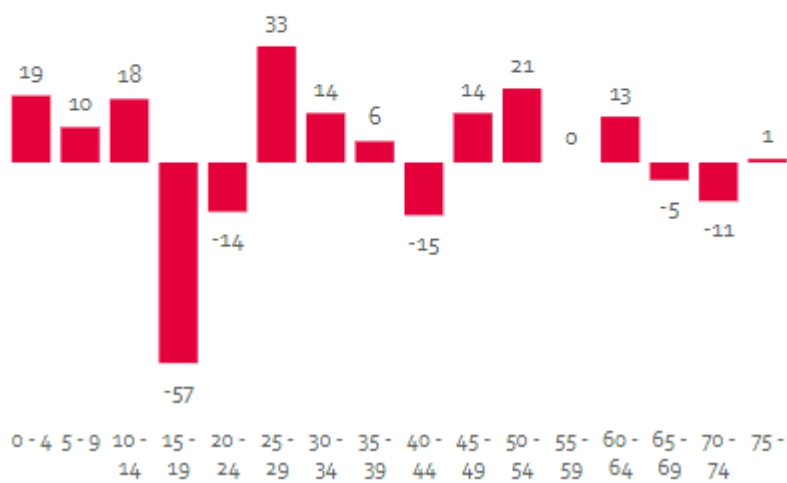
702
Tulomuutto

Ikäjakausi

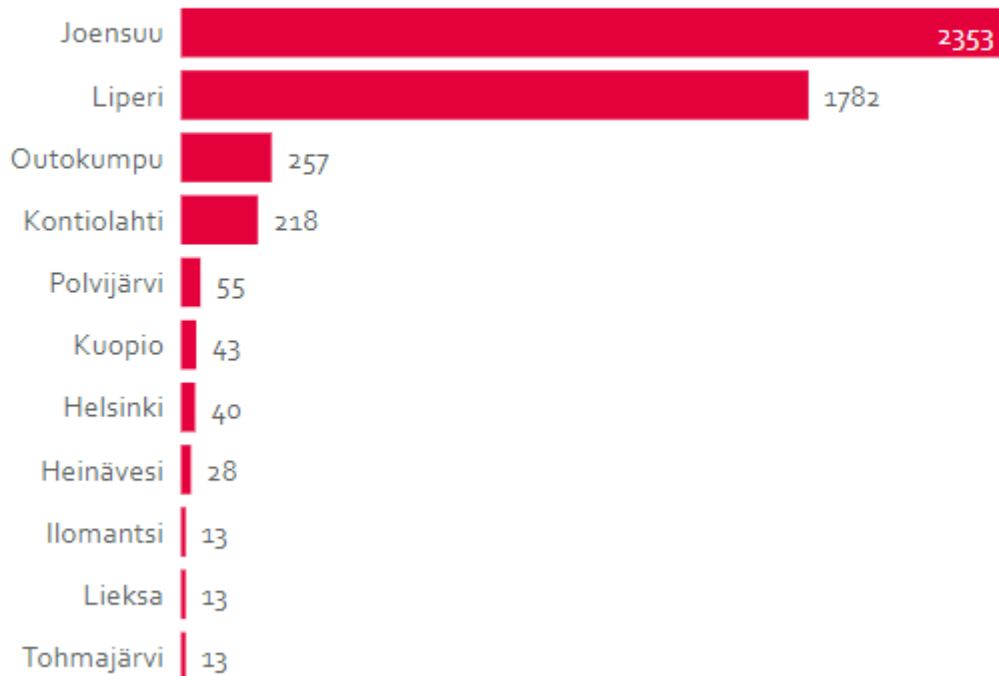
47
Nettomuutto

Ikäjakausi

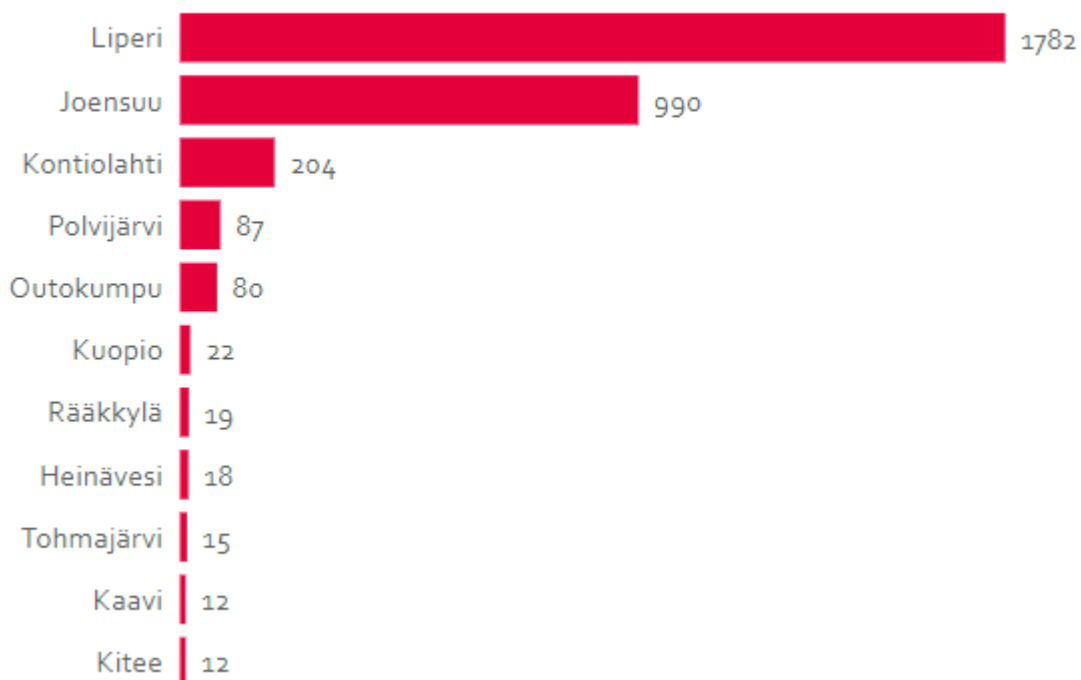

Liperiläisen työvoiman kymmenen suurinta työssäkäyntikuntaa

Top 10 työssäkäyntikunnat

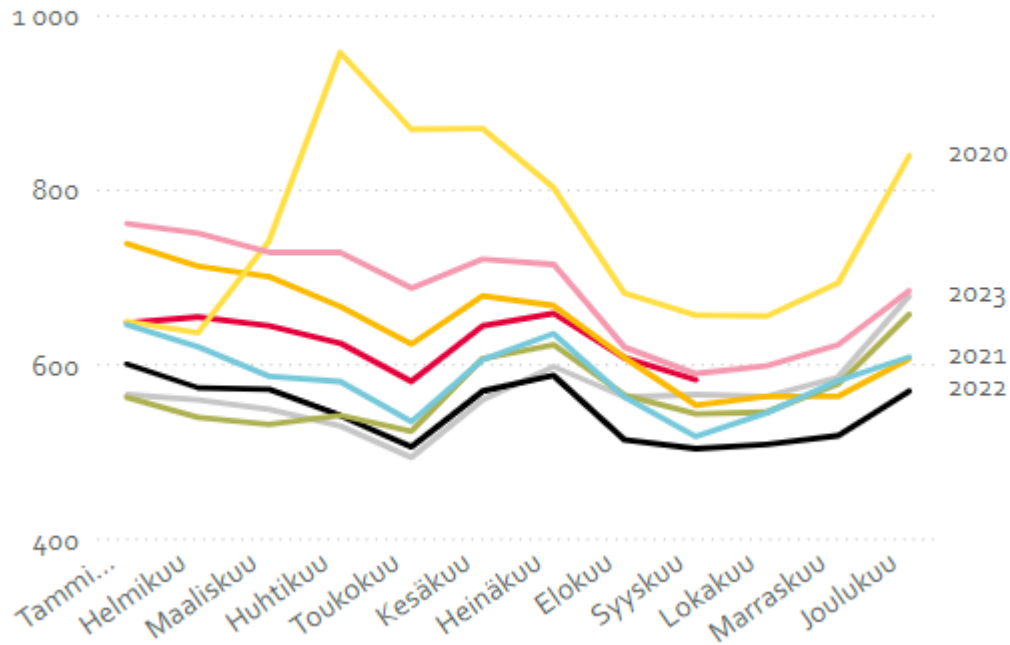
Top 10 asuinkunnat

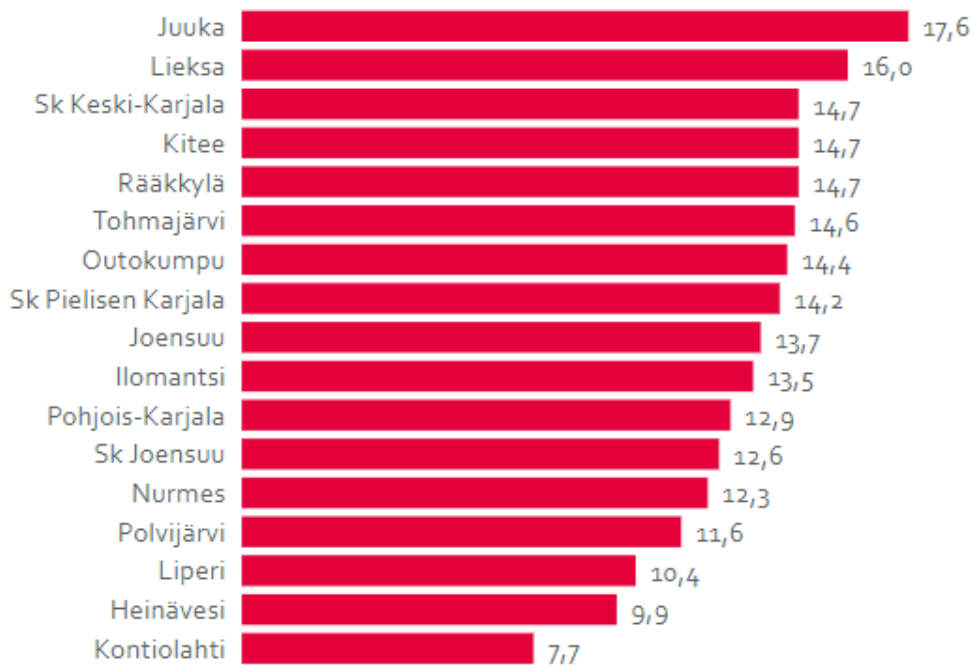
Työllisyyden avainluvut

Työttömät työnhakijat

Vuosi ● 2024 ● 2023 ● 2022 ● 2021 ● 2020 ● 2019 ● 2018 ● 2017

Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta %

Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö, Työnvälitystilasto

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan perustehtävä (Kuntalaki 410/2015, 1 §). Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021, 6 §) velvoittaa kunnan edistämään asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Sen on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöksensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin. Kunnan on seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin.

Kaikkea toimintaa ja palveluiden järjestämistä ohjaa kuntastrategia, yhdessä sovitut arvot ja tavoitteet. Hyvinvointi Liperin kunnassa on yhteisöllisyyttä ja välittämistä, yhteistä tekemistä, sinnikkyyteen kannustamista ja hyvän huomaamista. Kunnan järjestämällä palveluilla on merkittävä rooli kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Varhaiskasvatus- ja opetuspalveluilla, vapaa-aikapalveluilla sekä asumista, kaavoitusta, turvallisuutta, työllisyyttä, elinvoimaa ja liikennejärjestelyjä koskevilla ratkaisulla on yhteys kuntalaisten hyvinvointiin ja terveyteen.

Kunnan järjestämien palveluiden lisäksi Hyvinvointialueen järjestämät palvelut tukevat kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä. Laki hyvinvointialueesta (611/2021, 14 §) velvoittaa hyvinvointialueen ja sen alueen kuntien neuvottelemaan vähintään valtuustokausittain tehtäviensä hoitamiseen liittyvästä yhteistyöstä, tavoitteista ja työnjaosta. Kunnat, Maakuntaliitto ja Hyvinvointialue hyväksyivät vuonna 2024 yhteistyötä ohjaavan kumppanuussopimuksen. Kunta tekee aktiivista yhteistyötä myös seurakuntien sekä yhdistysten, urheiluseurojen ja järjestöjen kanssa, joiden työpanos hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi on merkittävä.

Laaja hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma toimivat ohjaavana asiakirjana kunnassa tehtävälle työlle. Se kertoo kuntalaisten hyvinvoinnin nykytilasta sekä asettaa tavoitteita toiminnalle. Laaja hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma hyväksytään kunnanvaltuustossa kerran valtuustokauden aikana ja sen toteutumista seurataan valtuuston toimesta vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä sekä laajemmin valtuustokauden puolivälissä. Suunnitelma otetaan huomioon laadittaessa kunnan talousarviota ja -suunnitelmaa sekä palvelualuekohtaisia toimintasuunnitelmia. Nykyinen suunnitelma on voimassa vuoden 2024 loppuun saakka ja seuraavien vuosien suunnitelma tuodaan valtuustolle hyväksyttäväksi alkuvuodesta 2025.

Väestön hyvinvoinnista sekä sen edistämiseksi toteutetuista toimenpiteistä raportoidaan valtuustolle vuosittain. Hyvinvoinnin seuranta on väestöryhmittäistä ja toimenpiteet tulee perustua havaittuihin hyvinvointitarpeisiin. Laaja hyvinvointikertomus ja -hyvinvointi- suunnitelma painottuvat ennaltaehkäisevän hyvinvointityön edistämiseen. Suunnitelmassa kiinnitetään erityistä huomiota heikoimmassa asemassa olevien kuntalaisten tukemiseen terveyserojen kaventamiseksi. Uuteen hyvinvointisuunnitelmaan 2025–2028 yhdistetään yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma, osallisuussuunnitelma, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä mielen hyvinvoinnin ja ehkäisevän päihdetyön suunnitelma. Näiden teemojen tavoitteet, sisällöt ja näkökulmat on sisällytetty hyvinvointisuunnitelmaan. Tuomalla samansisältöiset suunnitelmat yhteen pyritään selkeyttämään ja sujuvoittamaan kunnan monialaista hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä.

Liperin kunta on sitoutunut päätöksenteossaan lapsivaikutusten arviointiin, jolla varmistetaan lapsen oikeuksien toteutuminen. Lapsivaikutusten arviointi on osa ennakkovaikutusten arviointia. Varhaiskasvatussuunnitelman yhteydessä tehtiin laaja lapsivaikutusten arviointi ja kouluverkkoselvityksessä lapsivaikutusten arviointia tehtiin työpajoissa oppilaita kuulemalla. Liperin kunnanvaltuusto on koulutettu

ja kunnan viranhaltijoille on tehty opas lapsivaikutusten arviointiin. Jatkossa lapsivaikutusten arviointia toteutetaan osana kaikkea valmistelua ja päätöksentekoa, jolla on vaikutusta alle 18-vuotiaisiin lapsiin.

Hyvinvoivat ja terveet kuntalaiset lisäävät kunnan elinvoimaisuutta ja ylläpitävät kestävää taloutta. Varhainen tuki ja ennalta ehkäisevä toiminta tukevat parhaiten kuntalaisen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn säilymistä ja vähentävät korjaavien sote-palveluiden tarvetta.

Kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen aktiivisuutta mitataan joka toinen vuosi TEA-viisari mittauksella. Liperin on pärjännyt mittauksessa hyvin. Hyte-kerroin on 19,0 €/asukas.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopistealueita vuonna 2025

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on laaja-alaista, poikkihallinnollista ja moniammatillista yhteistyötä ja kumppanuutta. Hyvinvointialueen ja maakuntaliiton kanssa tehty kumppanuussopimuksen mukainen yhteistyö käynnistyi kokonaisuudessaan vuonna 2024 ja sillä on ollut vaikutusta kunnan hyvinvointityön toimintatapoihin. Alueellisten kumppanuusryhmien työn käynnistyminen sekä strategisen tason yhteistyöneuvottelut ovat tuoneet uuden ulottuvuuden kunnan hyvinvointityöhön.

Laajan hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelman 2025–2028 laadintatyötä on tehty vuoden 2024 aikana. Työn tueksi tehtiin prosessisuunnitelma ja asetettiin ohjausryhmä. Osana suunnitelman laatimista järjestettiin hyte-kuntalaiskysely, jolla selvitettiin kuntalaisten kokemusta omasta hyvinvoinnista Liperin kunnassa. Hyvinvointisuunnitelmatyöhön osallistettiin myös laaja joukko kunnan toimijoita sekä järjestöjen, seurakuntien ja vaikuttamistoimielinten edustajia ja verkostoyhteistyökumppaneita. Vuoden 2025 aikana uusi hyvinvointisuunnitelma tulee jalkauttaa osaksi kunnan eri toimialojen työtä.

Kuntalaisten turvallisuutta edistäviä toimia tehdään vuoden 2025 aikana useilla tahoilla. Kunnan kriisityöryhmä pyritään saamaan toimintaan vuoden 2025 aikana ja kriisiryhmän koulutukset jatkuvat säännöllisinä. Kunnan kriisityön mallin pohjalta laaditaan myös tehostetun nuorisotyön suunnitelma. Perusopetuksessa perustetaan työryhmä kiusaamisen ennaltaehkäisyn ja koulupäivän turvallisuuden edistämiseksi, jonka tavoitteena on tuoda konkreettisia toimenpiteitä arkeen.

Kunnan kotouttamisen monialainen työryhmä jatkaa toimintaa vuonna 2025. Maahanmuutto kunnassa on lisääntynyt ja tarve maahanmuuton koordinaatiolle ja kotouttamiselle on kasvanut. Kesällä 2024 Liperiin avattiin 300 paikkainen vastaanottokeskus. Kunnan valmistavan opetuksen opetussuunnitelma päivitetään vuoden 2025 aikana ja valmistava opetus pyritään vakiinnuttamaan sekä ylä- että alakouluun.

Maahanmuuttajatyössä valmistaudutaan 1.1.2025 voimaan tulevaan kotoutumislain uudistukseen, jossa kunnan tehtäviksi tulee erityisesti työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajien kotoutumisen vahvistaminen sekä eri toimijoiden vastuiden selkeyttäminen ja monialaisen yhteistyön kehittäminen.

Lapsiystävällinen kunta -työ jatkuu sovittujen tavoitteiden mukaisella työskentelyllä. Vuonna 2025 haetaan Unicefin lapsiystävällinen kunta -tunnustusta.

Lasten ja nuorten ylipainon lisääntyminen ja fyysisen toimintakyvyn heikentyminen näyttäytyvät mittauksissa. Elintapahaasteet liittyvät ylipainoon, ravitsemustottumuksiin ja päihteisiin. MOVE!2023-tulosten mukaan 5. luokan oppilaista 37,2 % ja 8. luokkaisista 34,9 % oli heikko fyysinen toimintakyky. Yläkoululla syksyllä 2024 alkaneella Liikettä koulupäivään -hankkeella lisätään liikettä koulupäivään ja kiinnitetään erityistä huomiota MOVE!-mittauksissa huonosti menestyviin, vähän liikkuviin lapsiin ja nuoriin. Yläkoululle luodaan vuoden 2025 aikana uusi toimintamalli tukemaan ja ohjaamaan oppilaita liikkumisen pariin.

Kunnan ruokakasvatuksen monialainen työryhmä jatkaa hyvien käytänteiden edistämistä varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa yhteistyössä ravitsemuspalveluiden kanssa. Työryhmässä on mukana myös oppilaiden sekä vanhempien edustus. Ruokakasvatuksen työryhmä kokoontuu tulevana vuonna 3 kertaa, joiden välissä työskennellään toimialakohtaisissa ryhmissä. Elintapaohjauksen ja liikuntaneuvonnan kehittämistä kunnassa jatketaan vuoden 2025 aikana. Tavoitteena on tehdä yhtenäinen ohjauksen polku lapsista ikäihmisiin saakka sekä tehdä nykyistä tiiviimpää yhteistyötä asiakkuuksien ohjautumisessa kunnan liikuntaneuvontaan hyvinvointialueen kanssa.

Vuoden 2025 alusta neljän vakituisen kunnassa toimivan hyvinvointipedagogin palkkavarauksia siirretään yksiköistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kustannuspaikalle. Määrärahasiirto tuo hyvin esille kunnan tekemät suuret satsaukset ennaltaehkäisevään työhön. Muutoksen avulla pyritään saamaan ammattiryhmän osaamista laajemmin käyttöön. Samalla pystytään nykyistä paremmin arvioimaan ja vahvistamaan heidän työnsä vaikuttavuutta.

Kouluterveyskyselyn mukaan sähkösavukekokeilut ja päivittäinen käyttö ovat moninkertaistuneet jopa alakoululaisten keskuudessa. Ehkäisevän päihdetyön EHEÄ-hankeessa vuonna 2024–2025 toteutettavien kunnan henkilöstön koulutusten myötä päihteiden ja pelaamisen puheeksiottoa kehitetään ja jalkautetaan kaikkien toimialojen käytännöksi. Päihdetilannekyselyn tulosten mukaan ehkäisevien toimenpiteiden tulee kohdentua päihteiden välittämiseen alaikäisille ja alaikäisten päihteiden käyttöön. Tärkeimpinä päihdehaittojen ehkäisykeinoina nähtiin turvallinen ja kannustava kasvuympäristö, tiedon lisääminen päihteistä ja päihteiden haitoista sekä kasvua tukeva varhaiskasvatus ja perusopetus. Vuonna 2024 valmistuvan päihde- ja pelikasvatusoppaan menetelmien ja toimintamallin juurruttaminen tehdään vuonna 2025.

Vuonna 2024 käynnistynyt Liperin Ikiliikkuajat -hanke lisää liikuntaa yli 65-vuotiaiden arjessa myös vuonna 2025. Toiminnan lähtökohtana on ikäihmisten arkiaktiivisuuden lisääminen ja liikunnan harrastus omaehtoisesti tai koulutettujen vertaisohjaajien sekä ulkoiluystävien kanssa. Liperin Ikäystävällisyyden ohjelman 2024–2030 mukaisesti ikääntyneitä kuntalaisia kannustetaan aktiiviseen, toimintakykyiseen ja terveyttä edistävään ikääntymiseen. Liperin kunta lähtee mukaan maakunnalliseen Voimaa vanhuuteen -hankeeseen, jos yhteinen hakemus tuottaa tulosta.

Hyvinvointityön strateginen ohjaus ja toimenpiteiden tiedolla johtaminen ovat tärkeitä jatkossakin. Suunnitelmien seuranta ja päivittäminen ja sitä kautta poliittinen ja taloudellinen ohjaus antavat suuntaviivoja konkreettiselle hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen työlle. Vuonna 2024 valmistuvan Nuorisotyön ohjelman toimenpiteitä jalkautetaan ensi vuonna. Kulttuuriohjelma valmistuu vuonna 2025. Vuonna 2025 aloitetaan kunnan turvallisuussuunnitelman valmistelua sekä päivitetään oppimisen ja kasvun tuen käsikirja vastaamaan lakimuutoksia.

1.1.2025 lähtien TE-palvelut siirtyvät kuntien tehtäväksi ja työvoimapalveluista tulee osa kunnan peruspalveluja. Uudistuksen myötä kaikki Pohjois-Karjalan 13 kuntaa muodostavat yhteisen työllisyysalueen, jonka vastuukuntana toimii Joensuu kaupunki. Uudistus tuo runsaasti muutoksia työllisyysasioiden hoitoon.

Keväällä 2025 käydään sekä kunta- että hyvinvointialuevaalit. Vaalien äänestysprosentti on yksi osallisuuden mittareista. Uusien luottamushenkilöiden perehdyttäminen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työhön on tärkeää.

Keskeisimmät haasteet tuleville vuosille

Liperin väestön keskeisimmät terveyden ja hyvinvoinnin haasteet on kuvattu täsmällisesti laajassa hyvinvointikertomuksessa. Väestön hyvinvoinnin tilaa kuvataan tilinpäätöksen yhteydessä sekä laajan hyvinvointikertomuksen arvioinnissa.

Liperin kunnan talouden suuret haasteet vaativat talouden tasapainottamista. Tasapainottamisen toimenä on selvitetty palvelurakenteen ja toiminnan muutoksia, joiden kautta pyritään henkilöstö- ja tilasäästöihin. Säästötoimenpiteet tulevat näkymään myös kuntalaisten palvelussa. Tilanteessa, jossa lapset, nuoret ja perheet tarvitsevat yhä enemmän tukea, on vaikea lähteä säästämään resursseissa.

Talouden haasteet näkyvät myös kuntalaisten arjessa. Vuoden 2023 kouluterveyskyselyssä 34,7 % liperiläisistä nuorista koki kiinnostavat harrastukset liian kalliiksi. Tässä Liperin tulos oli selvästi koko maan keskiarvoa korkeampi. Myös liikuntaa harrastavien nuorten määrä on Liperissä selvästi maan tulosta vähäisempi. Tilanne on huolestuttava, koska ylipainoisten lasten määrä on edelleen korkea ja Move-testissä heikosti pärjäävien lasten ja nuorten määrä kasvaa.

Liperin työttömyysprosentti on noususuuntainen, työttömien osuus työvoimasta oli 10,2 % vuonna 2023 ja 11,3 % vuonna 2024 (keskiarvo kesäkuun loppuun mennessä). Valtakunnallisesti verrattuna Liperin nuorisotyöttömien määrä on suuri 19,8 % 18–24-vuotiaasta työvoimasta (vuonna 2023).

Yksinäisyys lisääntyy edelleen. Liperiläisistä nuorista jo enemmän kuin 10 % kokee olevansa ilman läheistä ystävää. Yksinäisten lasten määrä on kasvanut jopa alakouluikäisissä. Yksinäisyyttä on paljon myös työikäisillä ja ikäihmisillä. Yksinäisyys ja vähäiset osallisuuden kokemukset vaikuttavat mielen hyvinvointiin. Mielenterveyden haasteet ovat kasvaneet kaikissa ikäryhmissä. Mielenterveyden haasteiden lisääntyminen voi näkyä myös päihteiden käytön lisääntymisenä.

Lasten ja nuorten välinen väkivaltainen käytös on kokemuksen mukaan lisääntynyt. Nuorten häiriökäyttäytyminen vapaa-ajalla on lisääntynyt ja väkivaltatilanteita raportoidaan kouluista ja jopa päiväkodeista.

Sähkötupakan käyttöä on havaittu jo alakouluikäisillä. Tiedottamista sähkötupakasta ja sen haitoista on lisätty huoltajille yhteistyössä Hyvinvointialueen kanssa.

Lastensuojelun asiakkuudet ovat kasvussa. Sijoitettujen ja avohuollossa olevien liperiläisten lasten määrä on kasvanut viime vuosina selvästi ja lastensuojeluilmoitusten määrä pysynyt korkeana.

Sijoitusten/asiakkuuksien taustalla saattavat olla nuorten ajoittain hyvinkin vahvat psyykkiset oireilut, joihin on ollut haastavaa saada ajantasaista tai riittävää psykiatrian tukea ja joihin lastensuojelussa on jouduttu reagoimaan. Asiakkuuksissa on myös nähtävissä lapsen/nuoren nepsy-haasteet ja niiden tuomat pulmat arkeen.

Myös vanhemmuuteen liittyy huolenaiheita; päihteidenkäyttöä, kyvyttömyys asettua vanhemmuuteen, jolloin ollaan mieluummin kaverivanhempia kuin asetettaisiin lapsille rajoja.

Työllisyys

Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut siirtyvät valtiolta kuntien järjestettäväksi vuoden 2025 alusta alkaen. Pohjois-Karjalassa lakisääteisistä työllisyyspalveluista vastaa jatkossa koko maakunnan kattava työllisyysalue. Lisäksi jokainen kunta vastaa omista täydentävistä työllisyydenhoidon palveluistaan sekä osaltaan työttömyysturvasta.

TE-palveluiden siirto kunnille tuo käytännön palvelut lähemmäksi asiakkaita. Kun työllisyyspalvelut, kunnan koulutuspalvelut sekä elinkeinopalvelut ovat saman järjestäjän vastuulla, on kunnilla jatkossa paremmat lähtökohdat muotoilla sekä työnhakijoiden että paikallisten työmarkkinoiden tarpeisiin soveltuvia työllistymisratkaisuja.

Palvelujärjestelmän sekä konkreettisten palvelupakettien kehittäminen edellyttää organisaatorajat ylittävää yhteistyötä eri hallinnonalojen kesken niin paikallisesti kuin alueellisestikin. Tavoitteena on keventää ja tehostaa nykyisiä palveluprosesseja sekä kehittää myös uudenlaisia toimintamalleja työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmien helpottamiseksi.

Työllisyysalue aloittaa toimintansa merkittävästi heikommin resursoituna kuin valtiolta aiemmin Pohjois-Karjalaan osoitetut TE-palveluiden panostukset edellyttäisivät. Resurssit pienenevät edelleen vuosina 2026-2027. Tässä taloudellisessa tilanteessa on tärkeää edistää rohkeaa uudistumista ja vähenevien resurssien tarkoituksenmukaista uudelleensuuntaamista kunnallisen työllisyydenhoidon keskeisten palveluiden turvaamiseksi. Kaikessa toiminnassa niin työllisyysalueella, kunnissa kuin koko työllisyysverkostossakin on syytä painottaa konkreettisten työllisyystoimien tarkkaa seurantaa ja tosiasiallista vaikuttavuutta.

Huomiota on kiinnitettävä erityisesti työllisyysalueen, hyvinvointialueen ja kuntien yhdyspintoihin siten, että lakisääteisten työllisyyspalveluiden, niitä tukevien sekä niitä täydentävien palveluiden kokonaisuus kykenee yhdessä tekemällä tulokselliseen työllisyystoimien kokonaisuuteen. Tässä systemaattinen ja esteetön tiedonvaihto on tärkein yksittäinen kehittämistoimenpide.

Uudistuksen keskiössä on asiakas ja tärkeää on varmistaa nimenomaan asiakkaan näkökulmasta selkeät ja sujuvat palvelupolut niin työnhakija- kuin työnantaja-asiakkaillekin. Onnistuakseen muutoksessa työllisyyspalveluverkoston tulee pystyä vastaamaan joustavasti ja mahdollisuuksien mukaan ennaltaehkäisevästi erilaisiin arjesta nouseviin jatkuvan kehittämisen tarpeisiin.

TE-uudistus tarjoaa mahdollisuuden olemassa olevien palvelujen kriittiselle tarkastelulle ja uusien työllistämisratkaisujen etsimiselle. Tärkeää on, että tarjottu palvelu vastaa kulloistakin palvelutarvetta ja että asiakkaiden tilanteiden usein edellyttämä moniammatillisuus käytännössä toteutuu.

Tavoite on, että työllisyydenhoitoon kytkeytyvät organisaatiot ja niiden henkilöstö sitoutuu uudistuksiin ja että raja-aidat muun muassa työllisyysalueen, kunnan, hyvinvointialueen, koulutuksen tuottajien, elinkeinoelämän ja kolmannen sektorin kesken onnistutaan häivyttämään käytännön työssä.

Muutoksen laajuus haastaa koko työllisyydenhoidon kenttää, mutta ensisijaista on, että kuntien uudet mahdollisuudet työllisyydenhoitoon osana elinvoiman edistämistä pystytään hyödyntämään täysimääräisesti. Palveluiden saatavuus, saavutettavuus ja vaikuttavuus niin työnhakijoille kuin työnantajillekin on johtajatus tulevaisuuden työllisyydenhoidon kehittämistyössä.

Liperi – luonnollisesti lähellä (Kuntastrategia 2024–2025)

<p>Liperi luonnollisesti lähellä Ainutlaatuisen elämisen kunta</p>	<p>Näin me sen teemme</p>
<p>Liperin asukasluku pysyy vakaana</p> <p>Liperissä on kehittyvät taajamat ja kylät</p> <p>Liperi tunnetaan houkuttelevana asumisen-, yrittäjyyden ja työn tekemisen kunta</p> <p>Liperin kunnassa on toimivat ja monipuoliset hyvinvointi- ja vapaa-aikapalvelut sekä vapaa-ajan vieton olosuhteet</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ luomme taajamille omat kehityssuunnitelmat ja -visiot huomioiden niiden ominaispiirteet ○ kehitämme ja kaavoitamme turvallisia asuin ympäristöjä ja mahdollistamme erilaisia asumismuotoja ○ profiloidumme kestävän kehityksen kuntana ○ huolehdimme palveluiden ja palvelurakenteiden toimivuudesta arjessa ○ hyödynnämme tarjolla olevia hankerahoituksia palvelutuotannossa sekä kehitys- ja investointihankkeissa osana kestävää kuntataloutta ○ lisäämme näkyvyyttä viestinnän ja mielikuvien kautta ○ viestimme aktiivisesti ja ajantasaisesti ○ työskentelemme määrätietoisesti Lapsiystävällinen kunta -tavoitteiden mukaisesti ○ tuemme taajamien palvelurakenteella maaseudun elinvoimaisuutta ○ luomme puitteita, ohjaamme ja neuvomme, jotta jokainen kuntalainen voisi pitää huolta omasta ja läheistensä hyvinvoinnista ja terveydestä. ○ hyvinvointialue Siun sote järjestää liperiläisille laadukkaat sosiaali-, terveys ja pelastuspalvelut sekä ympäristöterveydenhuolto palvelut ○ teemme yhteistyötä yhdistysten, järjestöjen ja kolmannen sektorin kanssa
<p>Monipuolisen yrittäjyyden kunta</p> <p>Luomme Liperiin edellytykset elinkeinoelämän kasvulle ja kehittymiselle</p> <p>Tarjoamme monipuolisesti yritysalustoja ja -alueita</p> <p>Liperi tunnetaan houkuttelevana asumisen, yrittäjyyden ja työn tekemisen kuntana</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ teemme vastuullista ja pitkäjänteistä elinkeinopolitiikkaa monipuolisen toimijaverkoston kanssa ○ vahvistamme yrittäjämönteistä kuntakuvaa vastuullisella palvelulla, yritysneuvonnalla ja viestinnällä eri kanavissa ○ kehitämme olemassa olevien ja uusien yritysalueiden ja keskustajamien kasvumahdollisuuksia ○ luomme uusia ja vetovoimaisia yritysalueita hyvien liikenne yhteyksien varten ○ tiivistämme ja uudistamme TE2024 mahdollistamaa

	<ul style="list-style-type: none"> o elinkeino- ja työllisyyspalveluiden yhteistyötä o edistämme yritysneuvonnalla yritysten kehittämis- ja investointihankkeiden valmistelua ja rahoitusten saantia o huolehdimme työvoiman kotoutumisesta
<p>Tekevien ja osaavien ammattilaisten kunta</p> <p>Liperin työnantajakuva on positiivinen ja houkutteleva</p> <p>Liperin kunta tekee vastuullista ja pitkäjänteistä henkilöstöpolitiikkaa.</p> <p>Liperin työntekijät ovat osaavia ja ammattitaitoisia.</p> <p>Henkilökunta voi hyvin työssään.</p> <p>Liperi saa rekrytoitua osaavaa henkilökuntaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> o parannamme työnantajakuva, selkeytämme henkilöstön työnkuvia ja ylläpidämme henkilöstön ammattitaitoa o varaudumme eläköitymisiin ennakoivasti ja turvaamme keskeisten toimintojen osalta riittävät resurssit varmistamalla, että varahenkilöjärjestelmämme ovat kunnossa o tuemme työssäoppimista ja urapolkua o pidämme huolen, että meillä on kilpailukykyiset palkka- ja työsuhde-edut o hyödynnämme valtion erityisavustuksia ja hankerahoituksia kunnan strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja varmistamme, että henkilökuntamme huomioi talouden reunaehdot työssään o henkilöstömme toimii aktiivisessa roolissa verkosto- ja kumppanuusyhteistyössä o vahvistamme rekrytointiosaamista ja -markkinointia ja huolehdimme työvoiman kotoutumisesta

Kuntastrategia on kokonaisuudessaan luettavissa kunnan verkkosivuilta.

Liperin kunnan sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan avulla pyritään varmistamaan asetettujen tavoitteiden saavuttaminen. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat osa kuntakonsernin strategista ja operatiivista toiminnan ja talouden suunnittelua, päätöksentekoa, seuranta- ja arviointia. Etenkin riskienhallinta pyritään kytkemään aiempaa selkeämmin vuosittaiseen talousarvio- ja tilinpäätösprosessiin.

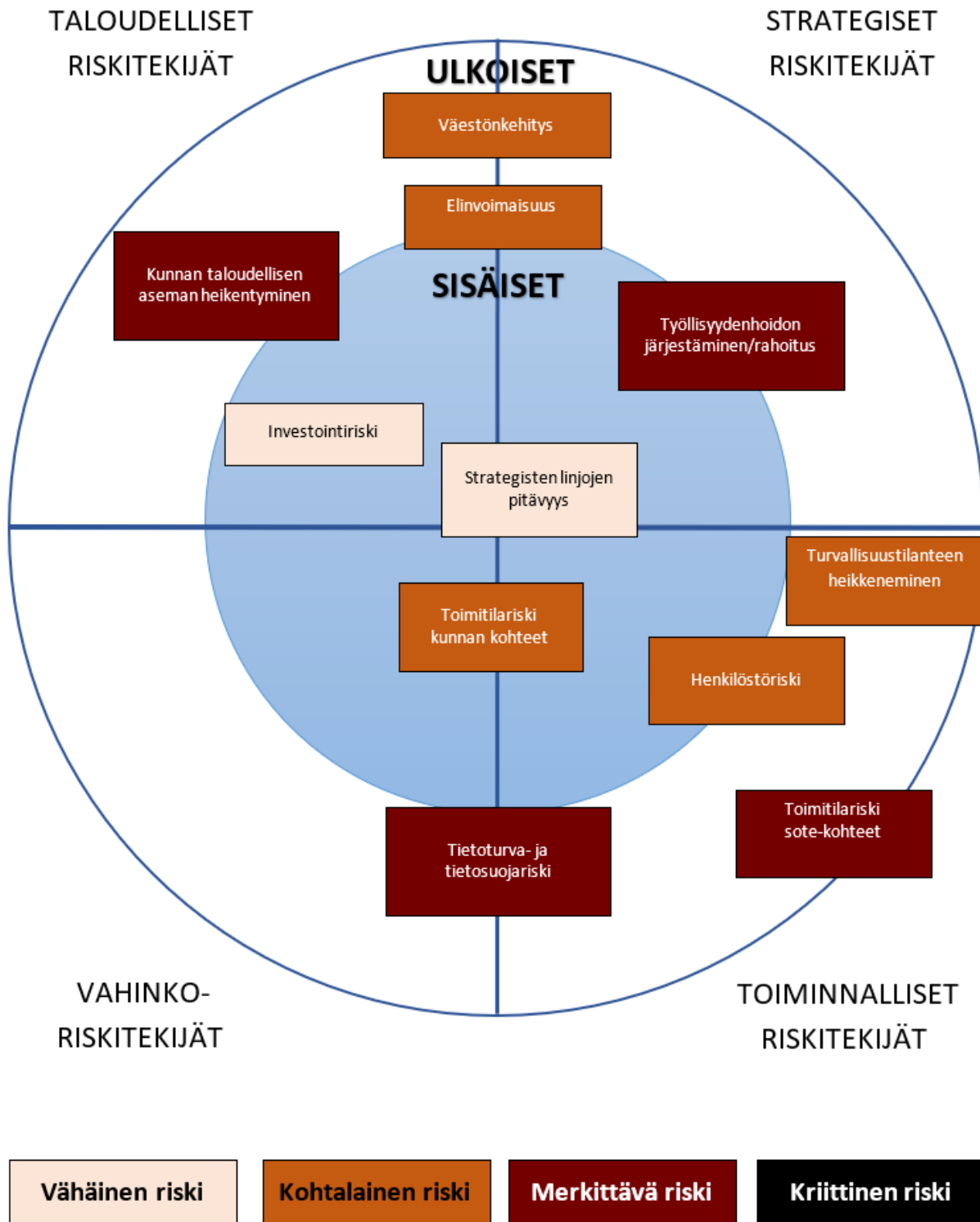
Riskejä voi yleisemminkin jaotella esimerkiksi strategisiin, taloudellisiin, toiminnallisiin ja vahinkoriskeihin.

1. Strategiset riskit uhkaavat kunnan tavoitteiden ja strategian toteuttamista vaarantaen toiminnan edellytykset ja vision toteutumisen. Riskit liittyvät keskeisesti strategian toteuttamisen mahdollisuuksiin ja etenkin ulkoisen toimintaympäristön muutoksiin.
2. Taloudelliset riskit liittyvät sisäisiin tai ulkoihin taloudellisiin tekijöihin, sijoituksiin, rahoitukseen sekä rahoitus- markkinoihin.
3. Toiminnalliset riskit liittyvät palvelujen jatkuvuuteen ja riippuvuuksiin, henkilöstön toimintaan ja osaamiseen, organisaation sisäisiin prosesseihin sekä asiakasprosesseihin, palvelun epäonnistumiseen, tietojärjestelmiin, sopimuksiin sekä myös väärinkäyttöihin ja muuhun lainvastaiseen toimintaan.
4. Vahinkoriskit ovat usein seurausta odottamattomista ja äkillisistä monesti vakuuttamiskelpoisista tapahtumista, joista voi seurata onnettomuus, rikkoontuminen tai vahingonkorvausvelvollisuus.

Liperin kuntakonsernin tunnistetuista riskeistä on muodostettu riskirekisteri ja riskien vakavuuden ja todennäköisyyden arviointiperusteet. Riskienhallinta keskittyy kymmeneen vakavimmaksi arvioituun riskiin ja niiden ennaltaehkäisyyn. Yhdeksän vakavinta riskiä on arvioitu joko merkittäviksi tai kohtalaisiksi. Näitä seuraavat riskit on arvioitu vähäisiksi ja näistä on otettu riskiympyrään vain kaksi suurimmat riskipisteet saanutta. Riskirekisterin pohjalta vakavimmat riskit on koottu havainnolliseen riskiympyrään. Uutena riskinä kymmenen joukkoon nousi turvallisuustilanteen heikkeneminen. Strategisten linjojen pitävyys, väestönkehitys, investointiriski ja henkilöstöriski arvioitiin kaikki yhden portaan pienemmiksi riskeiksi kuin vuonna 2024. Kaikissa näissä on tapahtunut selvää positiivista kehitystä edellisten 1-2 vuoden aikana. Kunnan taloudellisen aseman heikentyminen on lähellä kriittisen riskin rajaa ja on selkeästi vakavimmaksi arvioitu riski. Arvioinnissa kunnan taloudelliseen asemaan liittyvä riski jäi kuitenkin hieman kriittisen riskin alapuolelle, eli riskiarvioinnissa ei noussut esille yhtään kriittiseksi arvioitua riskiä.

Sisäisen valvonnan perusteet erotetaan erikseen sisäisen valvonnan ohjeista ja käsitellään joulukuun 2024 valtuustossa. Alkuvuodesta 2025 päivitetään sisäisen valvonnan ohjeet omana dokumenttinaan. Riskienhallinnassa ja niiden arvioinnissa on edelleen kehitettävää kohti systemaattisempaa toimintatapaa ja parempaa riskien tunnistamista.

Liperin kunnan riskiympyrä

Riskien merkittävyyttä kuvataan neliportaisella asteikolla vähäisestä riskistä kohtalaiseen, merkittävään ja kriittiseen riskiin.

1.3. Liperin kunnan organisaatio

Kustannuslaskennan hierarkia 1.1.2025 alkaen on liitteenä.

1.4. Talousarvio 2025 ja taloussuunnitelma 2025–2027

Kuntakonsernin toiminnalliset kokonaistavoitteet 2025

Valtuuston nähden sitovat toiminnalliset tavoitteet:

Tavoite	Toimenpide	Seuranta
Hyvinvointi		
Liperin kunta saa Unicefin lapsiystävällinen kunta tunnustuksen	Tunnustuksen vaatimat toimenpiteet saadaan valmiiksi kevään 2025 aikana	
Elinvoima		
Uuden yritysalueen kehittäminen	Välikankaan uuden yritysalueen kunnallistekniikan rakentamisen käynnistäminen (ehdollinen JTF-avustukselle) Alueen markkinoinnin käynnistäminen	
Talouden tasapaino		
Tehtävänkuvien ja toimintaprosessien läpikäynti	Avataan toimintaprosessit ja toteutetaan tarvittavat hallinnon tehtävien uudelleenorganisoinnit Toteutetaan henkilöstösuunnitelman mukaiset muutokset	

Talousarvion hyväksyminen, sitovuus ja rakenne

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja –suunnitelma on laadittavat siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja –suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Talousarviossa ja –suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.

Liperin kunnan taloussuunnitelman suunnittelukausi on kolme vuotta. Taloussuunnitteluvuodet esitetään tulosaluetasolla. Talousarvio on oikeudellisesti sitova, mutta taloussuunnitelma on vain ohjeellinen; ainoastaan alijäämän kattamiseksi esitetyt toimenpiteet ovat sitovia. Liperin kunnan taseessa ei ole kattamatonta alijäämää.

Valtuuston nähden sitovia ovat:

- Tilikauden yli/alijäämä
- Palvelualueiden toimintakatteet
- Investointeihin talousarviossa myönnetyn määrärahan kokonaissumma (netto)
- Toiminnallisista tavoitteista sitovia ovat luvussa 1.4 mainitut kuntakonsernin talousarviovuoden toiminnalliset tavoitteet

Voimassa olevan organisaation mukaan tilivelvollisia ovat:

- Kunnanhallituksen jäsenet, kunnanjohtaja, talous- ja hallintojohtaja
- Maaseutulautakunnan jäsenet, maaseutujohtaja
- Hyvinvointilautakunnan jäsenet, hyvinvointijohtaja, rehtorit, varhaiskasvatuksen johtaja, vapaa-aikapäällikkö
- Elinympäristölautakunnan jäsenet, tekninen johtaja, kaavoituspäällikkö, vesihuoltopäällikkö

Talousarviokirjassa käytetyt määritelmät:

TA2024 = vuoden 2024 alkuperäinen talousarvio

TA2024M = vuoden 2024 muutettu talousarvio talouskatsaus 2/2024 mukaisena (kv 30.9.2024 / § 43)

Tuloarviot

Soteuudistuksen rahoitusmalli vaikutti merkittävästi Liperin kunnan vuoden 2024 valtionosuuksiin, jolloin valtionosuuksien laskua voimisti Siun soten viimeisen vuoden alijäämät ja palkkaharmonisaation kustannukset. Valtionosuuksien näin suuri negatiivinen vuosimuutos on täysin poikkeuksellinen ja historiassa vastaavaa ei ole ainakaan 1990-luvun jälkeen tapahtunut.

Sote-kuntayhtymiä vapaaehtoisesti perustaneiden edelläkävijämaakuntien kunnissa palkkaharmonisaatiokustannukset muodostuivat pysyviksi valtionosuusleikkauksiksi ja näkyvät edelleen myös vuoden 2025 valtionosuuksissa.

Koko maan tasolla sotekustannukset kasvoivat arvioitua suuremmiksi ja vastaavasti siirtyneet verotulot jäivät pienemmiksi, joten kuntien valtionosuuksia leikattiin valtakunnallisesti uudistuksen rahoitusmallin mukaisesti. Valtakunnallinen soteen liittyvä valtionosuuksien vähennys vuonna 2025 on 82 euroa per asukas, mutta Liperissä peräti 304 euroa per asukas.

Uudistuksessa valtionosuuden pysyviksi osiksi jäävät muutosrajoitin ja siirtymätasaus (ns. sote-uudistuksen tasauserat). Kuntien valtionosuudet ovat jatkossakin hyvin soteriippuvaisia, mikä on koko valtionosuusjärjestelmän kannalta ongelmallista. Valitettavasti syksyllä 2025 valtiovarainministeriö ilmoitti valtionosuusuudistuksen lykkäytyvän ainakin vuodelle. Uudistuksen yhtenä tavoitteena oli soterahoitusmallin valuvikojen korjaaminen. Liperin kunnalle valtionosuusuudistuksen toteuttaminen tavoitteiden mukaisesti ja mahdollisimman nopea voimaantulo olisi olennaisen tärkeää.

Liperin kunnan vuoden 2025 peruspalvelujen valtionosuuksien osatekijät on kuvattu alla olevassa taulukossa

Asukasluku 31.12.2023:	11 969				
YHTEENVETO					
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus (VM)	Valtion talousarvioesitykset (vm.fi)		euroa		euroa/asukas
Ikärakenne			21 571 601		1 802
Muut laskennalliset kustannukset			2 944 183		246
Kunnan laskennalliset kustannukset yhteensä			24 515 784		2 048
Kunnan omarahoitusosuus laskennallisesta kustannuksesta	-1 467,53	€/asukas	-17 564 867		-1 468
Valtion osuus laskennallisesta kustannuksesta			6 950 917		581
Lisäosat			342 921		29
Valtionosuuteen tehtävät vähennykset ja lisäykset yhteensä			-3 337 662		-279
JOSTA: sote-uudistuksen tasauserat:					
Muutosrajoitin (pysyvä)			-1 689 718		-141
Järjestelmämuutoksen tasaus (2025)			-966 960		-81
Jälkikäteistarkistuksesta johtuva valtionosuuden 500 M€ läsiirto vuodelta -23 (1/3)			-358 831		-30
Määräaikaisen vuodelle 2024 tehdyn 192 M€ lisäyksen takaisinperintä (1/3)			-137 404		-11
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus ennen tulopohjan tasausta			3 956 176		331
Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus (+tasauslisä/-tasausvähennys)			5 828 945		487

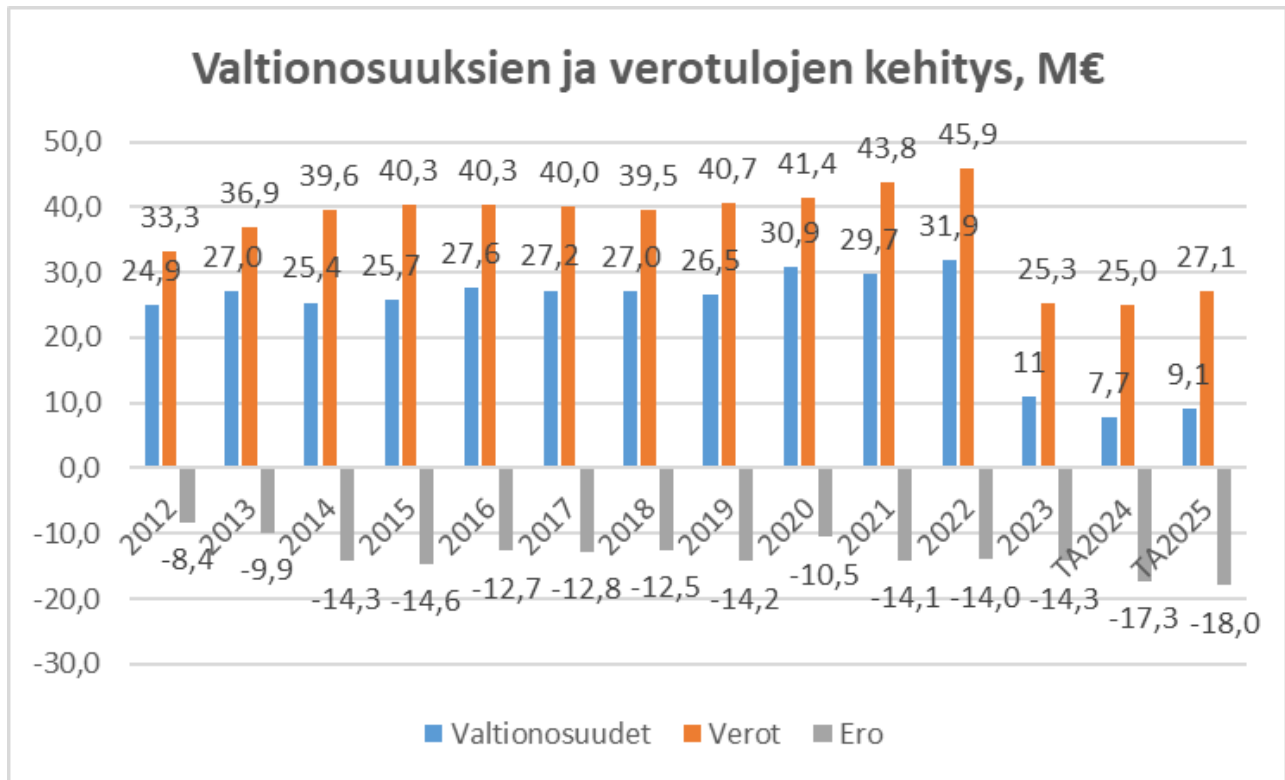
Taulukossa näkyvien sote-erien lisäksi kuntien omarahoitusosuuden kautta peruspalvelujen valtionosuuksiin vietiin jälkikäteistarkistuksesta johtuva valtionosuuden pysyvä läsiirtotarve ja sitä osittain kompensoiva valtionosuuslisäys. Näiden nettovaikutus on Liperille noin -0,5 M€ (41 €/asukas).

Liperin valtuusto päätti kokouksessaan 11.11.2024 vuoden 2025 tuloveroprosentiksi 9,50. Veroprosenttia nostettiin näin ollen ensimmäisen kerran yhteentoista vuoteen. Muut veroprosentit pysyivät ennallaan.

Veroprosentin nostolla arvioidaan olevan noin 1,5 M€ vaikutus verotuloihin. Tämän lisäksi verotulojen arvioidaan kasvavan 0,35 M€ veropohjan kasvun myötä.

Alla olevasta kuviosta selviää verorahoituksen eri erien kehitys pidemmällä ajanjaksolla. Liperin kunnan valtionosuusriippuvaisuus pieneeni merkittävästi vuodesta 2024 alkaen. Vuoden 2025 osalta tulee huomioida, että TE-uudistus lisäsi kunnan valtionosuuksia 1,7 M€. Ilman uudistusta valtionosuudet olisivat laskeneet edelleen. Lisäksi on hyvä huomioida, että TE-uudistuksen kustannukset kunnalle tulevat todennäköisesti olemaan valtionosuuslisäystä suurempia.

Ulkoiset toimintatuotot ovat talousarviossa 6,2 % suuremmat kuin vuonna 2024. Kasvua selittävät pääosin Honkalammen kouluun liittyvien kotikuntakorvausten ja kunnilta laskutettavien korvausten kasvu, vesihuoltomaksujen korotukset sekä vuokratulojen kasvu. Erilaiset tuki- ja avustustulot lähes puolittuvat 1,65 miljoonasta eurosta 0,86 miljoonaan euroon edellisvuonna ja lähes sama tahti jatkuu, kun nämä erät tippuvat 0,55 M€ vuonna 2025. Lisäksi palkkatuki (0,23 M€) poistuu kokonaan. Yhtenä talouden sopeutustoimena tavoitellaan pysyvien vastaavien aiempaa suurempaa myyntivoittoa (0,15 M€).

Menoarviot

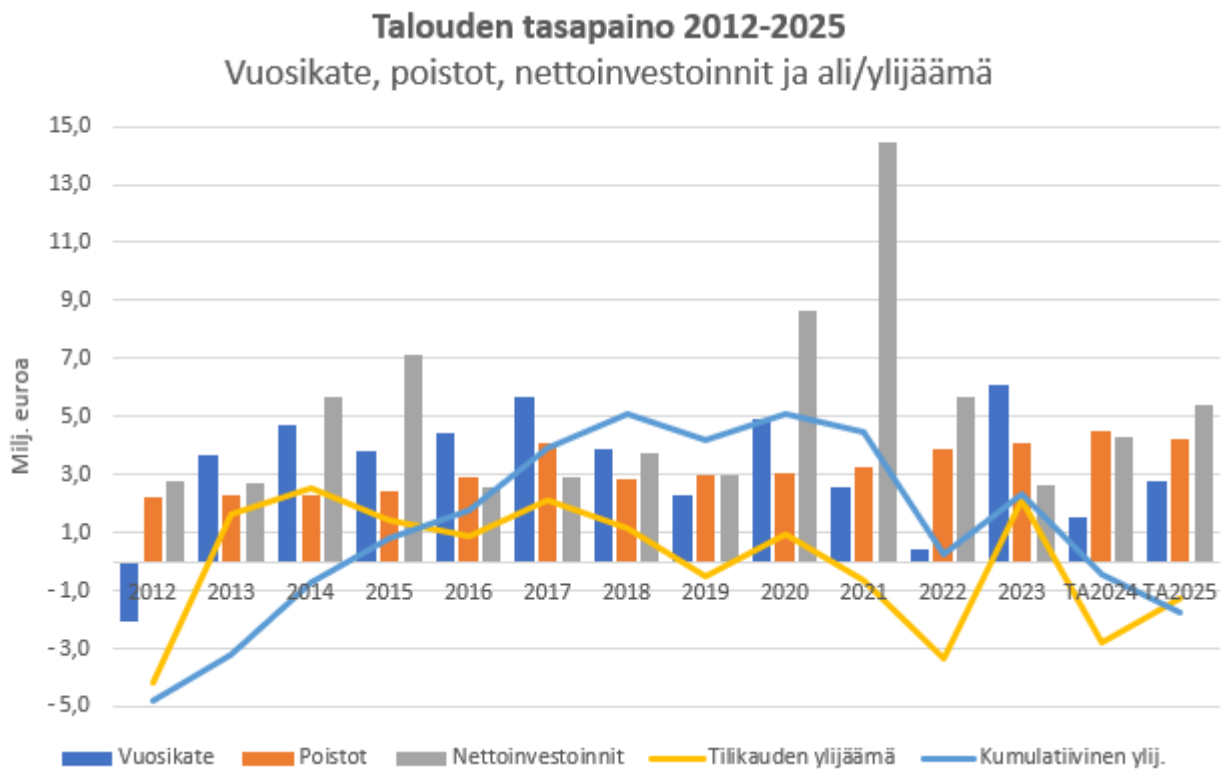
Ulkoiset toimintakulut ovat talousarviossa 6,4 % suuremmat kuin vuonna 2024. Kasvua selittää pääosin TE-uudistus, joka lisää työllisyyspalveluiden menoja 1,7 M€. Henkilöstökuluissa kasvua on 1,6 %, mikä on kuitenkin huomattavasti vähemmän kuin talousarvioon varattu 2,5 % palkankorotusvaraus. Vuonna 2023 aloitetut sopeutustoimet purevat näin ollen myös henkilöstömenojen osalta. Tilavuokrat pienentyvät Viinijärven koulun siirtotilojen vuokran pienentyessä merkittävästi vuoden 2025 alusta alkaen.

Rahoituksen osalta korkokustannukset ovat usean vuoden matalan korkotason jälkeen olleet merkittävässä nousussa vuodesta 2022 alkaen ja lainasalkun uusiutuessa myös sen keskiporkko on merkittävästi noussut. Kun syksyllä 2022 keskiporkko oli vielä alle 0,5 %, oli se syksyllä 2023 kaksinkertaistunut 1 % ja nousee vuonna 2024 lähemmäs 2 %. Korot ovat kuitenkin ainakin toistaiseksi tasaantuneet. Markkinakorkojen ollessa ilman marginaalia neljän prosentin tuntumassa vuosina 2022–2023, kunnan lainasalkun rakenteen voidaan todeta suojanneen hyvin rahoituskustannusten nopealta nousulta markkinakorkoa vastaavalle tasolle. Vuoden 2025 korkokustannuksiin on varattu 0,1 M€ enemmän vastaamaan lainamäärän kasvua.

Toiminta- ja vuosikate

Toimintakate on 6,5 % suurempi verrattuna vuoden 2024 muutettuun talousarvioon. Merkittävin tekijä on TE-uudistuksen 1,7 M€ menokasvu. Ilman TE-uudistusta toimintakatteen heikentyminen jäisi varsin maltilliselle 1 % tasolle, eli merkittävästi esimerkiksi ennakoitua palkkojen korotusta pienemmäksi.

Vuosikate jää alle 3 miljoonaan euroon, kun sen pidemmän aikavälin tavoitteena tulisi olla Viinijärven koulun myötä vähintään 4,5 miljoonan euron vuosikatetaso, joka turvaisi nollatuloksen.

Vuosikate osoittaa sen tulorahoituksen, joka juoksevien menojen maksamisen jälkeen jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainojen lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä. Perusoletus on, että tulorahoitus on riittävä, jos vuosikate on vähintään käyttöomaisuuden poistojen suuruinen. Kun poistot ovat suuremmat kuin vuosikate, kunnan kattamaton alijäämä kasvaa. Nettoinvestoinnit saadaan, kun investointimenosta vähennetään rahoitusosuudet ja pysyvien vastaavien luovutustulot. Kun nettoinvestoinnit ylittävät vuosikatteen, investoinnit rahoitetaan lainalla.

Tilikauden tulos

Vuoden 2024 tilikauden tulos on 1,4 miljoonaa euroa negatiivinen. Poistoeron tulouttamisen myötä tilikauden alijäämä pienenee hieman 1,3 miljoonaan euroon.

Vuoden 2025 talousarvio on edelleen selkeästi alijäämäinen, vaikka talouden sopeuttamistoimenpiteitä on tehty vuosien 2023 ja 2024 tapaan myös vuodelle 2025 ja lisäksi tuloveroprosenttia on korotettu. Vuonna 2024 tapahtuneen poikkeuksellisen suuren valtionosuuksien vähentymisen vaikutuksia ei pystytty kokonaan kompensoimaan etenkin, kun kyseessä ei ollut tilapäinen vaan toistaiseksi pysyvä valtionosuuksien tason lasku. Vuoden 2025 talousarvion alijäämänäkymä oli vielä alkusyksyllä peräti 4 M€, eli verrattuna siihen 1,3 miljoonan euron alijäämä on varsin kohtuullinen.

Vuoden 2025 tilinpäätökseen muodostuisi vastaava määrä kattamatonta alijäämää. Arvioidun alijäämän määrä pienentyy tai kasvaa vuoden 2024 tilikauden tuloksen selvittyä. Taloussuunnitelmakausi on laadittu niin, että tämä kattamaton alijäämä on katettu vuoden 2027 loppuun mennessä. Kumulatiivisen ali/ylijäämän laskennassa on huomioitu myös jäljellä oleva poistoero, joka voidaan kuntalain alijäämäkriteerin tarkastelussa huomioida taseen ylijäämään verrattavana eränä.

Taloussuunnitelmakautteen liittyy merkittävässä määrin epävarmuuksia ja esimerkiksi valtionosuusuudistuksen siirryttyä käytettävissä ei ole mitään tarkempia laskelmia vuoden 2027 valtionosuuksista.

Taloussuunnitelma 2025–2027

1000 €, ulkoiset erät	TP2023	TA2024M	TA2025	TS2026	TS2027
Toimintatulot	10 044	9 344	9 921	9 950	10 000
Toimintamenot	-40 026	-40 281	-42 868	-43 550	-44 000
Henkilöstökulut	-23 382	-23 351	-23 660	-23 800	-23 900
Palvelujen ostot	-9 524	-9 791	-11 982	-12 100	-12 200
Toimintakate	-29 982	-30 937	-32 946	-33 600	-34 000
Verotulot	25 314	25 260	27 100	28 750	29 750
Valtionosuudet	10 997	7 925	9 065	9 500	10 250
Rahoituserät	-264	-795	-395	-490	-500
Vuosikate	6 065	1 453	2 824	4 160	5 500
Poistot ja arvonalentumiset	-4 075	-4 494	-4 204	-4 200	-4 350
Tilikauden tulos	1 991	-3 041	-1 380	-40	1 150
Muut erät	119	235	90	90	90
Ali/ylijäämä	2 110	-2 806	-1 290	50	1 240
Kumulat.ali/ylijäämä (ml. poistoero)	3 070	264	-1 026	-976	264
Investointimenot (brutto)	-3 402	-5 145	-6 060	-7 330	-5 505
Rahoitusosuudet investointeihin	527	755	480	570	10
Inv.hyödykkeiden luovutustulo	214	110	150	150	150
Toiminnan ja investointien rahavirta	1 724	-2 927	-2 681	-2 460	5
Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista	25,09	23,20	23,14	22,85	22,73
Vuosikate % poistoista	148,83	32,33	67,17	99,05	126,44
Vuosikate €/asukas	507	122	237	350	462
Lainakanta	49 930	53 700	57 000	59 000	59 000
Lainakanta €/asukas	4 173	4 513	4 790	4 958	4 958
Asukasluku	11 964	11 900	11 900	11 900	11 900
Muutos %	TP2023	TA2024M	TA2025	TS2026	TS2027
Toimintakate	-61,3	3,1	6,1	1,9	1,2
Verotulot	-44,8	-0,2	6,8	5,7	3,4
Valtionosuudet	-65,5	-38,8	14,8	4,6	7,3
Lainakanta	-2,5	7,0	5,8	3,4	0,0

Talouden tasapainottaminen

Kuntalain (118 §) mukaiset erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyn ensimmäisen kerran vuonna 2022 sovellettavaksi tulevat kriteerit ovat seuraavat:

Kriteeri	TP 2022	TP 2023	Toteutuu / ei toteudu
ARVIINTIMENETTELY VOIDAAN KÄYNNISTÄÄ, JOS JOMPIKUMPI ALLA OLEVISTA KRITEREISTÄ TÄYTTYY			
Taseeseen kertyneen alijäämän kattamisvelvollisuus enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien	Ei alijäämää	Ei alijäämää	Ei toteudu
Kuntakonsernin alijäämä / asukas *1 000 € viimeisessä tilinpäätöksessä ja *500 € sitä edeltävässä	Ei alijäämää	Ei alijäämää	Ei toteudu
TAI KAIKKI SEURAAVAT RAJA-ARVOT TÄYTTYVÄT KAHTENA VUONNA PERÄKKÄIN:			
Kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on < 80 %	23,5	143,6	Ei toteudu
Kunnan tuloveroprosentti väh. 2 % korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti	Liperi 21,5 % Koko maa 20,01 % Raja-arvo 22,01 %	Liperi 8,86 % Koko maa 9,32 % Raja-arvo 7,32 %	Ei toteudu
Kuntakonsernin lainojen ja vuokravastuiden määrä €/asukas ylittää kaikkien kuntakonsernien keskimääräisen lainojen ja vuokravastuiden määrän väh. 50 prosentilla	6 140 €/asukas Koko maa 9 390 €/asukas Raja-arvo: 14 085	4 683 €/asukas Koko maa 8 066 €/asukas Raja-arvo: 12 099	Ei toteudu
Kuntakonsernin laskennallinen lainanhoitokate on < 0,8	0,19	1,03	Ei toteudu

Taulukkoon keltaisella merkityt luvut ovat hallituksen esityksessä esitetyt väljemmät raja-arvot (ns. keltaiset valot), jotka eivät vielä johda arviointimenettelyn käynnistämiseen, mutta joiden täytyessä kunnan tulisi kiinnittää erityistä huomioita taloutensa kehitykseen ja analysointiin. Punaisella merkitty luku ylittää raja-arvon. Vuotta aiemmin laskennallisen lainanhoitokatteen kriteeri täyttyi, eli se oli kahtena peräkkäisenä vuonna alle 0,8. Tällä hetkellä yksikään neljästä kriteeristä ei ole täytynyt kahtena vuonna peräkkäin.

Kunnanhallituksen maaliskuussa 2023 nimeämä talous- ja strategiatyöryhmä on työskennellyt talouden tasapainottamiseksi ja vuoden 2024 talousarvion toimintakate on pienempi kuin raamiksi asetettu ensimmäisten talouskatsauksen mukainen vuoden 2023 muutettu talousarvio. Talouden tasapainottamisohjelma hyväksyttiin joulukuun 2023 valtuustossa ja sen toteuttamista on jatkettu. Talousarvion 2025 valmistelun yhteydessä käytiin toinen talousarviokierros, jolla etsittiin uusia sopeuttamismahdollisuuksia.

1.5. Henkilöstö

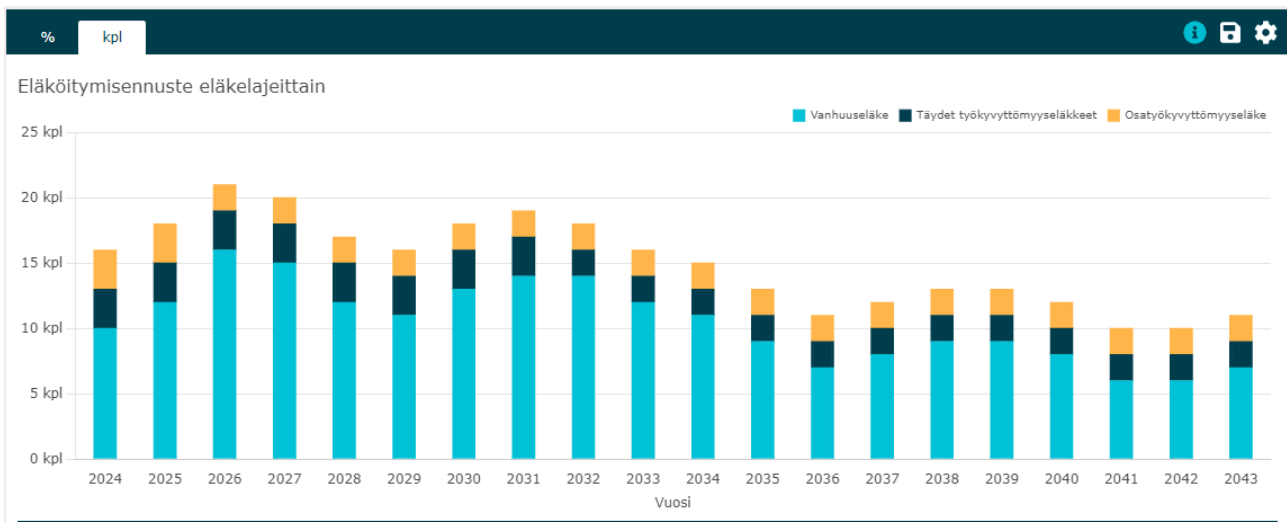
Koko kunnan henkilöstöä koskevat tavoitteet ovat

Tavoite	Tavoitearvo	Toimenpide	Seuranta
Positiivista työnantaja kuvaa vahvistetaan.	Työhyvinvointikyselyn tulos: Suositteletko työpaikkaa ystävällesi? (2018: 61 %, 2020: 72 %, 2022: 74 %, 2023: 77 %) Tavoite 2025: 78 %	Työhyvinvointikysely toteutetaan syksyllä 2025 ja lähtökyselyä työsuhteensa päättäneille jatketaan. Yhdenvertainen kohtelu kaikille henkilöstön jäsenille yhteisten ohjeistusten ja sovittujen toimintatapojen mukaisesti. Tiedottaminen sisäisen Lintran avulla on ajantasaista ja informatiivista sekä henkilöstöä tuetaan sen käyttöön. Anonyymirekrytoinnin käytön vahvistaminen siihen soveltuviissa rekrytoinneissa. Mahdollistetaan sisäiset urapolut ja työkykytilanteissa uudelleen sijoittuminen työkyvyn mukaisesti koko organisaation tuottama toiminta huomioiden.	
Huolehditaan osaamisen vahvistamisesta ja henkilöstöressurssien oikeasta kohdentamisesta sekä laadukkaasta perehdytyksestä.	Työhyvinvointikyselyn tulos: Minulla on tarpeeksi aikaa saada työni tehtyä? Kysymykseen parannus eri mieltä vastanneiden osalta (2018:38 %, 2020:29 %, 2022:27 %, 2023; 26 %) Tavoite 2025: 25 %	Eläköitymisiin ja osaamisen varmistamiseen varaudutaan henkilöstösuunnittelun sekä jatkuvan osaamisen kehittämisen ja perehdyttämisen avulla. Henkilöstösuunnitelma on ennakoiva ja ajantasainen. Vuosilomasuunnittelu on suunnitelmallista ja varahenkilöjärjestelmät ovat kunnossa kaikilla osa-alueilla	
Työturvallisuuden kehittäminen sekä tapaturmien ennaltaehkäisy ja määrän vähentyminen.	Työtapaturmista johtuvat sairauspoissaolot ovat pienemmät kuin aikaisemmin (2020: 856 kpv, 2021: 696 kpv, 2022: 380 kpv, 2023: 326	Työsuojelurakenteiden kehittäminen, tapaturmien sekä läheltä piti tilanteiden analysointi ja ennaltaehkäisy. Riskienarvioinnin- ja työturvallisuusilmoitus ohjelmisto WPron käyttöä	

	kpv, 2024: TA alle 450) TA2025: alle 400	vahvistetaan ja sen tuottaman tiedon avulla vahvistetaan työturvallisuutta koko organisaatioissa.	
Laadukas ja kehittyvä esihenkilötyö sekä toimivat esihenkilörakenteet.	Työhyvinvointikyselyn tulos: Esihenkilöni keskustelee riittävästi työhön ja työyhteisöön liittyvistä asioista? (2022: 69 %, 2023: 68 %) TA2025 70 %	Esihenkilökoulutuksilla vahvistetaan johtamisen osaamista, muutoksien hallintaa sekä kehitetään vuorovaikutusta ja puheeksi ottamisen kulttuuria. Esihenkilöiden perehdytysohjelman kehittäminen.	

Eläköitymisen ennuste

Kevan avaintietojen ennusteen mukaan vuoden 2025 aikana kunnasta jää eläkkeelle 18 henkilöä, joista vanhuuseläkkeelle on jäämässä 12 henkilöä. Vuosina 2026 ja 2027 tulevat eläköitymisenennusteet edelleen kasvamaan ja vuonna 2026 olisi Liperin kunnasta eläköitymässä yhteensä 21 työntekijää.

Liperin kunnan henkilöstön jakautuminen vuosille 2022–2024

Tarkastelupäivämäärä	Vakituisia henkilöitä	Määräaikaaisia henkilöitä	Henkilöstö yhteensä
31.10.2022	443	175	618
31.10.2023	389	162	551
31.10.2024	390	138	528

Henkilövahvuudessa ovat mukana kaikki henkilöt, joilla on voimassa oleva palvelussuhde Liperin kuntaan 31.10.2024. Henkilöstövahvuudessa näkyvät myös henkilöt, jotka ovat palkattomilla vapailla tai työsiirrossa. Määräaikaisiin työntekijöihin on laskettu mukaan 31.10.2024 kunnassa työssä olleet sijaiset, määräaikaiset, oppisopimusopiskelijat sekä työllistetyt.

Hallintopalvelut	Vakituiset 31.10.2022	Määräaikaiset 31.10.2022	Vakituiset 31.10.2023	Määräaikaiset 31.10.2023	Vakituiset 31.10.2024	Määräaikaiset 31.10.2024
Kunnanhallitus	1	0	1	0	1	0
Palvelupiste	2	0	2	0	1	0
Hallintopalvelut	4	1	4	1	4	1
Talous- ja palkka- hallinto	6	0	6	0	5	0
Hankkeet	0	3	0	1	0	1
Työllisyyspalvelut	4	9	3	6	6	3
Tukityöllistetyt		27		22		13
Henkilöstöpalvelut sis. luottamusmiehet	2	1	3	0	3	0
Maatalouslomitus	48	2	0	0	0	0
Maaseutuelinkeinot ja hallinto	11	1	11	2	11	2
Hallintopalvelut yhteensä	78	45	30	32	31	20

Hyvinvointi- palvelut	Vakituiset 30.10.2022	Määräaikaiset 30.10.2022	Vakituiset 31.10.2023	Määräaikaiset 31.10.2023	Vakituiset 31.10.2024	Määräaikaiset 31.10.2024
Hyvinvoinnin hallinto	4	0	4	0	3	1
Hyvinvoinnin hankkeet	2	4	2	2	2	11
Mattisenlahden koulu	4	2	4	2	4	1
Salokylän koulu	5	2	4	3	6	1
Liperin koulu	11	6	6	4	11	5
Ylämyllyn koulu (Jyri ja Paloaukea)	48	17	45	17	50	11
Patteriston yläkoulu	47	6	60	8	51	12
Viinijärven koulu	17	1	16	3	15	4
Honkalammen koulu	24	13	25	16	28	13
Perhepäivähoito	11	0	8	0	8	0
Liperin päiväkoti	4	2	8	1	11	3
Taikametsän päiväkoti	20	13	23	12	24	14
Paloaukean päiväkoti	12	4	13	9	12	5
Puolivälin päiväkoti	16	5	13	8	12	6
Viinijärven päiväkoti	8	5	8	5	9	4
Lautasuon päiväkoti	11	7	12	12	15	8
Esiopetus	14	5	11	3	1	0
Liikuntapalvelut	4	1	3	3	3	3
Kulttuuripalvelut	1	0	1	0	1	0
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	1	0	1	0	1	0
Nuorisotyö	4	2	4	2	5	1
Varhaiskasvatuksen yhteiset	13	8	12	1	12	1
Hyvinvointipalvelut yhteensä	281	103	285	111	284	104

Elinympäristöpalvelut	Vakituiset 30.10.2022	Määräaikaiset 30.10.2022	Vakituiset 31.10.2023	Määräaikaiset 31.10.2023	Vakituiset 31.10.2024	Määräaikaiset 31.10.2024
Elinympäristön hallinto	1	1	1	1	2	0
Kiinteistöjen kun- nossapitopalvelut	7	1	8	1	8	1
Siivouspalvelut	18	7	20	8	18	10
Laitoshuolto	5	7	0	0	0	0
Liikenneväylät	1	0	1	0	1	0
Puistot ja yleiset alueet	1	1	1	0	1	0
Liikuntapaikat	6	2	6	3	9	0
Maankäyttö ja kaavoitus	2	0	3	0	3	0
Ympäristöpalvelut	1	1	1	2	1	0
Rakennusvalvonta	2	0	2	0	2	0
Puhdasvesilaitos	7	0	7	0	7	0
Liperin koulun keittiö	1	0	3	0	3	0
Ylämyllyn keskuskeittiö	13	3	14	4	14	3
Patteriston koulun keittiö	3	0	7	0	6	0
Viinijärven koulun keittiö	3	0	3	0	0	0
Ravintokeskus	14	5	0	0	0	0
Ruokahuollonhallinto	1	0	0	0	0	0
Elinympäristöpalvelut yhteensä	84	27	74	19	75	14

Henkilötyövuodet

Henkilötyövuosi (HTV2) mittaa yhden henkilön vuodessa todellisesti tekemää työpanosta. Henkilötyövuotta laskettaessa otetaan huomioon voimassa olevat palvelussuhteet ja vähennetään ajasta kaikki palkattomat poissaolot. HTV2 luku mitataan vuosittain aikaväliltä 1.1–30.6. ja tämä tulos kerrotaan kahdella, näin saadaan laskennallinen HTV2 luku koko vuoden todelliselle työajalle. Tarkasteltaessa Liperin kunnan laskennallista HTV2 lukua koko vuoden osalta oli se vuonna 2022 534,2 vuonna 2023 476,5 ja vuonna 2024 469,6. Vuoden 2024 aikana tehty HTV2 vähennys on osa talouden tasapainottamisen kokonaisuutta ja tätä tarkastelua jatketaan edelleen vuonna 2025. Tilinpäätöksessä esitetään koko vuotta kuvaavat lopulliset HTV2 tiedot. Vuosien 2022 ja 2023 tiedot poikkeavat tilinpäätöksen luvuista, koska alla olevaan taulukkoon on kaikilta vuosilta ajettu tiedot vain vuoden ensimmäiseltä puoliskolta ja kerrottu nämä luvut kahdella.

HTV2 jakauma kustannuspaikoittain vuosille 2022–2024

Hallintopalvelut	HTV2 2022	HTV2 2023	HTV2 2024	Hyvinvointi- palvelut	HTV2 2022	HTV2 2023	HTV2 2024	Elinympä- ristöpalve- lut	HTV2 2022	HTV2 2023	HTV2 2024
Kunnanhallitus	1,0	1,0	1,7	Hyvinvoinnin hallinto	3,9	2,8	2,3	Elinymp. hallinto	2,0	2,0	2,0
Palvelupiste	1,5	1,6	0,9	Hyvinvoinnin hankkeet	13,4	11,8	11,8	Kunnossapi- topalvelut	6,2	4,9	8,7
Hallintopalvelut	4,7	5,0	5,0	Mattisenlah- den koulu	5,5	5,3	4,7	Siivouspal- velut	21,7	18,1	24,3
Vaalit	0,3	0,2	1,0	Salokylän koulu	5,4	6,9	5,4	Laitoshuol- topalvelut	11,4	0	0
Talous- ja palkkahallinto	5,5	5,7	5,3	Liperin koulu	27,6	15,7	16,0	Jätehuolto	0,4	0,3	0,1

Hankkeet	2,7	2,9	0,8	Ylämyllyn koulu	85,2	100,1	96,5	Liikenneväylät	1,5	1,4	1,4
Työllisyyspalvelut	13,3	12,8	12,7	Viinijärven koulu	16,9	16,4	15,8	Puistot ja yleiset alueet	0,9	0,5	0,4
Henkilöstöpalvelut	2,9	2,9	2,9	Honkalampi koulu	0	29,5	29,9	Liikuntapaikat	11,7	11,0	8,5
Tukityöllistetyt	16,9	21,3	11,9	Muu perusopetus	13,6	1,5	6,1	Maankäyttö ja kaavoitus	3,0	3,0	3,3
Maatalouslomitushallinto	1,5	0	0	Perhepäivähoito	14,5	8,4	7,9	Ympäristöpalvelut	1,7	1,6	0,2
Maatalouslomitushallinto	40,3	0	0	Liperin päiväkotit	5,0	8,3	14,4	Rakennusvalvonta	3,1	3,1	2,7
Maaseutuelinkeinot hallinto	1,5	1,7	1,6	Taikametsän päiväkotit	28,9	27,2	30,9	Puhdasvesilaitos	3,4	3,4	3,1
Maaseutuelinkeinot Joensuu	1,6	1,6	1,7	Paloaukean päiväkotit	18,3	11,0	16,7	Viemärlaitos	3,4	3,4	3,1
Maaseutuelinkeinot Polvijärvi	1,4	1,1	1,1	Puolivälin päiväkotit	16,9	20,0	17,4	Ylämyllyn koulun keittiöt	12,4	16,7	17,0
Maaseutuelinkeinot Outokumpu	0,5	0,5	0,5	Viinijärven päiväkotit	10,6	14,1	12,9	Liperin koulun keittiöt	2,0	0	0
Maaseutuelinkeinot Juuka	0,9	0,7	0,6	Lautasuon päiväkotit	13,7	18,7	18,2	Viinijärven koulun keittiöt	2,8	0	0
Maaseutuelinkeinot Ilovaara	0,6	0,5	0,6	Täydentävä varhaiskasvatus	9,1	6,6	0	Ravintokeskus	12,3	0	0
Maaseutuelinkeinot Kontiolahti	0,3	0,3	0,3	Esiopetus	12,9	8,8	1,4	Patteriston keittiöt	4,0	5,9	7,0
Maaseutuelinkeinot Keski-Karjala	3,2	1,8	3,0	Varhaiskasvatuksen yhteiset	14,8	13	13,3	Ruokahuollon hallinto	0,9	0	0
Maaseutuelinkeinot Nurmes	1,1	1,0	1,0	Hyvinvoinnin ja terveydenedistäminen	0,7	1,7	1,9				
Maaseutuelinkeinot Lieksa	0,6	0,6	0,6	Kulttuuripalvelut	2,2	1,3	1,4				
Maaseutuelinkeinot Heinävesi			0,3	Liikuntapalvelut	3,9	4,0	3,5				
				Nuorisotyö	4,4	4,9	5,9				
Hallintopalvelut yht.	102,3	63,2	53,5	Hyvinvointipalvelut yht.	327,1	338,0	334,3	Elinympäristöpalvelut yht.	104,8	75,3	81,8

Kuntatyönantajan työvoimakustannusten korotusnäkökulmat vuosille 2022-2025

Kunta-alan työ- ja virkaehtosopimuksessa kaudelle 1.5.2022–30.4.2025 sovitut yleiskorotukset ovat nostaneet kuntien työvoimakustannuksia viime vuosina. Kolmen vuoden sopimuskaudella työvoimakustannukset nousevat korkoa korolle laskien yhteensä noin 8,8 %. Tällä hetkellä tiedossa olevia sopimuskorotuksia vuodelle 2025 ovat kehittämissuunnitelmaerät 0,4 % + 0,4 %. Nykyinen sopimuskausi päättyy 30.4.2025, joten vuodelle 2025 voi tulla jo tiedossa olevien sopimuskorotusten lisäksi myös muita sopimuskorotuksia. Näiden suuruus ja ajankohdat selviävät keväällä 2025 käytävissä neuvotteluissa. Vuoden 2025 talousarvion on laskettu 2,5 % korotusvarauksella.

Henkilöstösuunnitelma 2025

Keskushallintopalvelut

	Vakanssi, vakanssinumero ja perustelut	Kustannusvaikutus sivukuluineen /€ vuosi	Vaikutus Htv
Uudet vakanssit:	- Ei uusia vakansseja		
Määräaikaiset tehtävät:	- Työhönvalmentaja x 2	92 000 €	2 HTV
Muutettavat vakanssit:	- Talousjohtajan virka muutetaan 1.1.2025 alkaen talous- ja hallintojohtajan viraksi	-100 000 € (hallinnon järjestelyt yhteensä)	
Lakkautettavat vakanssit:	-		
Eläköitymiseen varautuminen:	- Hallintopäällikkö eläköitymässä vuoden 2025 aikana. Tehtävät jaetaan osana keskushallintopalveluiden tehtäväjärjestelyjä.		-1 HTV
Muut tulevan vuoden muutokset:	- Duunipajan/valmennusverstaan toimintaa muutetaan ja jatketaan enintään kaksi vuotta. - Toisen valmentajan palvelussuhde olisi virka ja virkaan sisältyisivät kunnan kotovalmentajan tehtävät. - Muiden pajavalmentajien (2–4 hlöä) palvelussuhteet päättyvät vuoden 2024 loppuun. Kaksi kuntakokeilun työhönvalmentajan tehtävää päättyy vuoden 2024 loppuun.		

Hyvinvointipalvelut

Palvelualue	Vakanssi, vakanssinumero ja perustelut	Kustannusvaikutus sivukuluineen /€ vuosi	Vaikutus Htv
Uudet vakanssit:	- Ei uusia vakansseja		
Määräaikaiset tehtävät:	- uimavalvoja/uimaopettaja määräaikainen talvikaudella omasta pyynnöstä - terveysliikunnan ohjaaja määräaikaisen hankerahoituksen takia - perusopetuksessa määräaikaisia vakansseja, taustalla lyhytaikainen hankerahoitus, valmistavan opetuksen lisääntynyt tarve tai tehtävän		-

	<p>järjestely kesken. Osa ns. kellovistä vakansseista täytetään vain tarvittaessa.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Varhaiskasvatuksessa määräaikaista vakansseja 1–3 hankerahoituksella riippuen rahoituksen määrästä. Muita määräaikaista tehtäviä voi olla mm. perhevapaitten takia tai kelpoisuuksien puuttuessa. 		
Muutettavat vakanssit:	<ul style="list-style-type: none"> - avoin hyvinvointipedagogin vakanssi 442241 muutetaan koulunkäynninohjaajan vakituiseksi vakanssiksi - avoin luokanopettajan vakanssi 142042 muutetaan tuntiopettaja/s2/valmistavan opetuksen opettajan vakanssiksi - avoin resurssiopettajan virka 442191 muutetaan vakituiseksi koulunkäynninohjaajan tehtäväksi - Varhaiskasvatuksesta siirtymässä yksi vakanssi perusopetuksen puolelle määräajaksi syksyllä 2025 henkilökohtaiseen ohjaukseen - 244015 kellovistä muutetaan resurssilastenhoitajaksi kustannuspaikalle 4437 - 244126 kellovistä muutetaan ryhmäavustajaksi kustannuspaikalle 4437 - 244119 kellovistä muutetaan resurssilastenhoitajaksi kustannuspaikalle 4435 - 244114 muutetaan sosionomin vakanssiksi kustannuspaikalle 4431 - 244026 ja 244199 kellovistä muutetaan päiväkotihuoltajiksi kustannuspaikalle 4438 - 244201 kellovistä muutetaan resurssilastenhoitajaksi 4431 - 244136 muutetaan ryhmäavustajaksi kustannuspaikalle 4433 - Lisäksi varhaiskasvatuksessa muutetaan lastenhoitajien tehtäviä vaka-sosionomin vakansseiksi valmistumisien 	<p>+30 000 €</p> <p>+ 10000 €</p>	<p>+0,5 htv</p>

	myötä; vakanssit 244176, 244177, 244059, 244079, 244103, 244076, 244038		
Lakkautettavat vakanssit:	- Varhaiskasvatuksesta: 244146, 444240, 244073, 444016		
Eläköitymiseen varautuminen:	Varaudutaan neljän henkilön eläköitymiseen.		
Muut tulevan vuoden muutokset:	<ul style="list-style-type: none"> - Hyvinvointipedagogit 4 kpl, siirretään hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kustannuspaikalle 4100 - Esi- ja perusopetuksen oppimisen tuen muutos astuu voimaan 1.8.2025, tällä saattaa olla vaikutusta erityisopetusresurssiin ja sen kasvuun. - Varaudutaan kolmen taajamakoulun malliin. - Varhaiskasvatuksessa jatketaan ryhmärakenteen muuttamista kolmen kasvattajien ryhmiksi. - Sosionomien vakainaistamista tehdään sitä mukaa, kun heitä valmistuu. - vakituisessa työsuhteessa olevat henkilöt, joilla osittain hankerahoitus mm. etsivät siirretään vakanssiluettelossa omalle tulosalueelle - kolmen lisätunnin lisäys tulossa valtakunnallisesti tuntikehykseen, aiheuttaa lisäkustannuksia, - yhden pienluokan lisäys Ylämyllyn kouluun - Jokaiseen päiväkotiin tulee päiväkotihuoltajan vakanssi. Vakanssit on osittain jo olemassa ja osa muutetaan täyttämättömänä olevista muista vakansseista. - resurssilastenhoitajien määrää pyritään lisäämään ja näin säästämään sijaisteluissa - Jokaiseen päiväkotiin kirjataan ryhmäavustajan vakanssi, koska 	<p>ei vielä tiedossa</p> <p>-11 000 €</p> <p>+ 20 000 €</p> <p>+31 500 €</p> <p>+ 110 000 €</p>	<p>-0,4 htv</p> <p>+ 0,5 htv</p> <p>+ 0,8 htv</p>

	rakenteellisen tuen tarve on jatkuvaa.		
--	--	--	--

Elinympäristöpalvelut

	Vakanssi, vakanssinumero ja perustelut	Kustannusvaikutus sivukuluineen /€ vuosi	Vaikutus Htv
Uudet vakanssit:	- Ei uusia vakansseja		
Määräaikaiset tehtävät:	- Kartoittajan oppisopimusopiskelija 5kk päällekkäinen työaika kartoittajan kanssa	16 000 €	0,4 HTV
Muutettavat vakanssit:	- Vesilaitoksen toimistosihteerin vakanssi muutetaan elinympäristöpalveluiden toimistosihteeriksi ja varaudutaan 2 kk päällekkäisyyteen vuoden 2025 vesilaitoksen toimistosihteerin ja uuden toimistosihteerin osalla. *	8 000 €	0,2 HTV
Lakkautettavat vakanssit:	- Maankäyttösihteerin vakanssi lakkautuu, tehtävät siirtyvät elinympäristöpalveluiden toimistosihteerille - Siivoojan vakanssi (252043) lakkautetaan 1.6.2025 alkaen	-21 500 €	-0,6 HTV
Eläköitymiseen varautuminen:	- Kartoittaja eläköitymässä toukokuussa 2025** - Vesihuoltopäällikkö on eläköitymässä lokakuussa 2025, toiminnan ja osaamisen varmistamisen vuoksi on tarve 5 kk päällekkäiselle työajalle. - Liikuntapaikkahoitajan mahdollinen eläköityminen vuonna 2025, tehtävää ei täytetä vuoden 2024 liikuntapaikkahoitajien vakinaistamisten vuoksi. *** - Siivoojien vakanssimäärää tarkastellaan uudelleen henkilöstövaihdosten yhteydessä vuonna 2025	28 000 €	0,4 HTV
Muut tulevan vuoden muutokset:	- Siivoojan tehtävä (252021) jätetään täyttämättä - Huoltomestarin siirto Liperin	-37 000 €	-1 HTV 1 HTV

	- Aluelämpö Oy:ltä kunnan työntekijäksi**** Liperin Aluelämpö Oy:ltä päivystysresurssien siirto kunnan vesihuoltolaitokselle ja kunnan kiinteistöhuollon toiminnaksi.		n.1 HTV
--	--	--	---------

* Maankäyttösihteerin ja vesihuoltolaitossihteerin toimenkuvien yhdistäminen tuo jatkossa säästöä yhden vakanssin verran

** Kartoittajan virka muutetaan tehtäväksi

*** Vahvistetaan liikunta- ja ulkopaikka-alueiden työnjohdollista toimintaa

**** Liperin Aluelämpö Oy:n muutokset:

- o Aluelämmön huoltomestarin ja päivystyspalvelun siirtyessä Liperin Aluelämpö Oy:n alta kunnan omaksi toiminnaksi poistuu Liperin Aluelämpö Oy:n valvomopalveluiden laskutus ja kunnan kokonaiskustannukset pienenevät
- o Aluelämmön toimintaympäristön vuoksi tulee myös Liperin Aluelämpö Oy:n toimitusjohtajuuteen muutoksia

2. KÄYTTÖTALOUS- JA TULOSLASKELMAOSA

2.1. Keskushallintopalvelut

Keskushallintopalveluiden taloussuunnitelmakauden 2025–2027 toiminnalliset tavoitteet

Tavoite	Toimenpide	Toteuma
Viestintään ja Liperin positiiviseen näkyvyyteen panostaminen	Kuntakonsernin verkkosivu-uudistus Liperin 150-vuotisjuhlavuosi 2025 Ajantasainen tiedottaminen monipuolisissa kanavissa	
Kuntalaisia kannustetaan osallistumaan ja vaikuttamaan	Järjestetään mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa oman elinympäristön ja palveluiden kehittämiseen. - keskustelu ja tiedotustilaisuudet - kuulemiset - kuntalaiskyselyt, palautekanava Vaikuttamistoimielimet ja lapsiparlamentti	
Elinvoiman, työllisyyden ja kotoutumisen toimintamallien rakentaminen ja päivittäminen (työllisyyden ekosysteemi)	Kunnan työmarkkinoiden kohtaantoa edistävien toimintamallien kehittäminen TE-uudistus huomioiden Asettautumis- ja kotoutumispalveluiden kehittäminen ja vakiinnuttaminen kunnassa	
Talouden tasapaino	Talouden ennakointi, seuranta ja ohjaus	

	Talouden tasapainottamistyöryhmän työskentelyn jatkaminen vähintään valtuustokauden loppuun.	
	Keskushallinnon tuki talouden tasapainottamistoimien läpivientiin	
Perehdytys on suunnitelmallista ja laadukasta	Esihenkilöt vastaavat yhdessä työntekijän kanssa perehdyttämisen yksilöllisestä suunnittelusta ja toteutumisen seurannasta	
Osaamisen varmistaminen ja sen kehittäminen on ennakoivaa kaikilla osa-alueilla	Varahenkilöjärjestelmämme ovat suunniteltuja ja osaamisen kehittäminen on jatkuvaa	
Ylläpidämme henkilöstön ammatillista osaamista	Mahdollistetaan ammattitaitoa kehittävät ja ylläpitävät koulutukset	
Työntekijöiden työhyvinvointi on hyvällä tasolla ja sen kehittymistä seurataan säännöllisesti	Työhyvinvointikysely toteutetaan säännöllisesti ja tuloksien perusteella laaditaan yhteinen kehittämissuunnitelma, jonka toteutumista seurataan	

Keskushallintopalveluiden toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2025

Tavoite	Toimenpide	Toteuma
Kunnanhallitus		
Sote-kiinteistöjen yhtiöittäminen	Uuden tytäryhtiön perustaminen Sotekiinteistöjen siirron juridinen ja verotuksellinen tarkastelu ja tarkoituksenmukaisimman toimintatavan valinta Vuokraneuvotteluissa ja sopimusten laadinnassa tukeminen	
Talouden tasapaino	Talouden tasapainottamisohjelman toimeenpanon tuki ja toteuman seuranta Talous- ja strategiaryhmän jatkon arviointi syksyllä	
Positiivisen kuntakuvan vahvistaminen	Juhlavuoden tapahtumat Tonttimarkkinointikampanjat	
Alueellinen yhteistyö		
Matkailun edistäminen	Liperi-Heinävesi-Rääkkylä matkailuhankkeen tavoitteiden toteuttaminen ja matkailun edistämisen jatkon suunnittelu huomioiden matkailuhankkeen päättymisen lisäksi myös Visit Karelian toimintojen siirtymisen Business Joensuun alle	
Hallinto		
Tekoälyn hyödyntäminen	Tekoälyn käyttöönotto ostolaskujen käsittelyssä	

	Neljän kunnan yhteinen kahden vuoden tekoölyhanke, jolla pyritään tukemaan tekoölyn hallittua käyttöönottoa	
Elinkeinopalveluiden ja työllisyyspalveluiden konkreettisten yhteistoimintamallien muotoilu TE-uudistus huomioiden	Elinkeinopalveluiden ja työllisyyspalveluiden yhteistyön systematisointi, yhteisten työprosessien rakentaminen ja työnjaon määrittely	
Kunnan kotoutumisohjelman päivittäminen havaittujen tarpeiden mukaisesti	Paikallisten asettautumis- ja kotoutumispalveluiden sekä toimintaprosessien tarveperustainen kehittäminen	
Kuntalaisten päätösosallisuus	Alue- ja kuntavaalit	
Sisäisen valvonnan kehittäminen	Sisäisen valvonnan ohjeen ja toimintatapojen päivittäminen	
Maaseutupalvelut		
Valkuais – ja öljykasvituotannon kehittäminen	Kehittämishanke Mittari: Yksi kehittämishanke	
Avomaanvihannes – ja erikoiskasvituotannon kehittäminen	Kehittämishanke Mittari: Yksi kehittämishanke	
Maidon ja naudanlihan tuotanto	Kehittämishankkeet Mittari: Kaksi kehittämishanketta	
Maatilojen varautumisen kehittäminen	Kehittämishanke Mittari: Yksi kehittämishanke	
Asuinmaaseudun kehittäminen	Leader – toiminta Mittari: Maakunnassa kolme Älykäskylä – hanketta.	

Elinkeinotoiminnan ja alueellisen yhteistyön määrärahavaraukset:

Toiminto	TP2023	TA2024	TA2025
Elinkeinopalvelut			
Business Joensuu	103 379 €	105 000 €	135 000 €
Lipertek Oy	240 000 €*	280 000 €*	280 000 €*
Visit Karelia	23 005 €	24 000 €	0 € (BJOE toteuttaa)
Alueellinen yhteistyö			
Ympäristöterveydenhuolto	399 986 €	392 500 €	410 000 €
Maakuntaliitto	288 066 €	290 000 €	290 000 €
Kuntaliitto	26 490 €	30 000 €	30 000 €
Joukkoliikenne	491 881 €	526 000 €	520 000 €**
Osuus verotuskustannuksiin	120 925 €	132 000 €	120 000 €

*) Ei sisällä Lipertekiltä ostettavaa asumisneuvontaa; 2023: 50 000 €, 2024: 23 000 €, TA2025: 50 000 €.

Asumisneuvontaa kunta sai avustusta ARAlta 2023: 40 000 €, 2024: 8 000 € ja TA2025: 30 000 €. Lisäksi kunta on laskuttanut vuokratiloilta asumisneuvonnan omarahoitusosuutta: 2024: 5 000 €, TA2025: 10 000 €, jolloin kunnan osuudeksi on jäänyt 10 000 €/vuosi.

***) Ei sisällä asiointiliikenteen aloittamista (kh 19.8.2024 § 139)

Toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2023	TA 2024M	TA 2025*	Toteuma
BJOE:n palveluiden piirissä olevat kasvuyrittäjät	50 kpl	45 kpl	45 kpl	
Työmarkkinatuen kuntaosuus €/kk keskimäärin	85 700 €/kk	87 500 €/kk		
Maksetut työttömyysetuudet €/kk keskimäärin			119 500 €/kk	
Vaikuttavuus-% (sijoittumiset aktivoinnin jälkeen)	Vaikuttavuus ja seuranta vaihtelee asiakasryhmittäin, keskiarvo on luokkaa 55 %.	50 %		
Vaikuttavuus-% (positiiviset sijoittumiset aktivoinnin jälkeen)			60 %	
Aktivointiaste	27,4 %	35 %	30 %	
tukea hakaneet maatilat	1857 kpl	1839 kpl	1777 kpl	
maksetut suorat tulotuet	65,1 M/e	64,9 M/e	63,4 M/e	
SPV:t	27 kpl	22 kpl	20 kpl	
tuotettu maitomäärä	105,4 Mltr	104,7 Mltr	100,1 Mltr	
tilojen saamat investointituet	5,86 M/e	4,3 M/e	5,1 M/e	
pienyriyten saamat inv.tuet	0,52 M/e	4,5 M/e	3,2 M/e	
uudet leader-hankkeet	44 kpl	59 kpl	48 kpl	
uudet EMR-rahoitetut yritykset	ei saatavilla	42 kpl	33 kpl	
uudet EMR-rahoitetut työpaikat	ei saatavilla	68 kpl	54 kpl	
kehittämishankkeet alueella	11 kpl	7 kpl	18 kpl	
Leader-hankkeiden saamat avustukset	1,22 M/e	2,28 M/e	1,95 M/e	

*) Maaseutupalveluiden suoritteet koko maakunnan kattavalta yhteistoiminta-alueelta, suluissa Liperin tavoiteluvut

Keskushallintopalveluiden tuloarviot ja määrärahat, sisäiset ja ulkoiset erät

1000 euroa	TP 2023	TA 2024M	TA 2025	Muutos %	TS 2026	TS 2027
Kunnanhallitus*						
Tulot	74	57	50	-12,3	50	50
Menot	-1 038	-1 044	-1 210	15,9	-1 210	-1 210
Toimintakate	-963	-987	-1 160	17,5	-1 160	-1 160
Alueellinen yhteistyö						
Tulot	0	0		0	0	0
Menot	-1 346	-1 379	-1 380	0,1	-1 380	-1 380
Toimintakate	-1 346	-1 379	-1 380	0,01	-1 380	-1 380
Hallinto**						
Tulot	2 103	1 583	1 534	-3,1	1 534	1 534
Menot	-4 201	-4 029	-5 684	41,1	-5 684	-5 684
Toimintakate	-2 097	-2 447	-4 150	69,6	-4 150	-4 150
Maaseutupalvelut						
Tulot	776	885	893	0,9	893	893
Menot	-972	-1 093	-1 099	0,5	-1 099	-1 099

Toimintakate	-196	-207	-206	-0,5	-207	-207
KESKUSHALLINTOPALVELUT YHTEENSÄ						
Tulot	2 954	2 525	2 476	-1,9	2 476	2 476
Menot	-7 556	-7 545	-9 373	24,2	-9 373	-9 373
Toimintakate	-4 603	-5 020	-6 897	37,4	-6 897	-6 897

*Valtuustokauden vaihdos tuo lisäkustannuksia vuoteen 2024 verrattuna (alkuvaiheen koulutukset, tiheämpi kokousrytmi, luottamushenkilölaitteiden uusiminen jne). Talousarvio on laadittu valtuuston ja kunnanhallituksen osalta vuoden 2021 toteuman mukaisena. Vaalien kustannukset näkyvät hallinnon tulosalueella.

**TE24-uudistus kasvattaa hallinnon menoja 1,7 miljoonalla eurolla. Tästä 1,3 M€ on varattu Joensuun työllisyysalueelle maksettavaan kuntaosuuteen ja 0,4 M€ kuntien vastuulle 1.1.2025 tuleviin etuusmenoihin. Uudistukseen kohdistuva valtionosuus lisäys on noin 1,7 M€ ja kirjautuu yleiskatteellisena valtionosuutena samaan kunnan muiden valtionosuuksien kanssa. Sekä työllisyysalueen budjetti, että varaus etuusmenojen kasvuun ovat pienempiä kuin vastaavien toimintojen kustannukset tällä hetkellä, koska rahoitus ei siirry täysimääräisenä valtiolta kunnille. Talousarviossa menot on kuitenkin budjetoitu valtionosuuskasvua vastaavasti, mikä sisältää riskin määrärahojen riittävyydestä, jos tarvittavat sopeutustoimet eivät onnistu tai työllisyystilanne heikkenee ja aiheuttaa etuusmenojen kasvun.

Keskushallintopalveluiden tuloarviot ja määrärahat, vain ulkoiset erät

1000 euroa	TP 2023	TA 2024M	TA 2025	Muutos %	TS 2026	TS 2027
Kunnanhallitus						
Tulot	9	7	5	-28,6	5	5
Menot	-962	-972	-1 147	18,0	-972	-972
Toimintakate	-953	-965	-1 143	18,4	-1 143	-1 143
Alueellinen yhteistyö						
Tulot	0	0	0		0	0
Menot	-1 337	-1 371	-1 370	-0,1	-1 371	-1 371
Toimintakate	-1 337	-1 371	-1 370	-0,01	-1 371	-1 371
Hallinto*						
Tulot	918	383	284	-25,8	284	284
Menot	-4 019	-3 848	-5 529	43,7	-5 529	-5 529
Toimintakate	-3 100	-3 465	-5 245	51,4	-5 245	-5 245
Maaseutupalvelut						
Tulot	776	885	893	0,9	893	893
Menot	-918	-1 037	-1 040	0,28	-1 040	-1 040
Toimintakate	-142	-152	-148	-2,6	-148	-148
KESKUSHALLINTOPALVELUT YHTEENSÄ						
Tulot	1 704	1 275	1 181	-7,4	1 275	1 275
Menot	-7 235	-7 228	-9 087	25,7	-9 087	-9 087
Toimintakate	-5 532	-5 952	-7 905	32,8	-7 905	-7 905

2.2. Hyvinvointipalvelut

Hyvinvointipalveluiden taloussuunnitelmakauden 2025–2027 toiminnalliset tavoitteet

Tavoite	Toimenpide	Toteuma
Kunnassa on selkeä kriisityön kokonaisuus.	Kriisiryhmän koulutukset aloitetaan, tavoite 2 koulutusta. Kuntaan laaditaan tehostetun nuorisotyön suunnitelma. Kriisiryhmän toimintaohjeet on kirjattu ja toiminta aloitettu.	
Hyvinvointipalveluiden toiminta on strategista ja suunniteltua. Tehdyt suunnitelmat muodostavat selkeän kokonaisuuden.	Kunnan laaja hyvinvointisuunnitelma laaditaan valtuustokausittain ja arvioidaan vuosittain. Vapaa-aikapalveluilla on strategiset ohjaavat suunnitelmat kaikilla toiminnan osa-alueilla. Kunnassa on turvallisuussuunnitelma. Oppisen ja kasvun tuen käsikirja on päivitetty vastaamaan lakiuudistuksia.	
Saadaan kunnalle Unicefin lapsiystävällinen kunta -tunnustus.	Lapsiystävällinen kunta tunnustusta on haettu. Kunta jatkaa tunnustuksen hakemisen jälkeen toimintoja suunnitelman mukaisesti.	
Ikäystävällisyys näkyy palveluissa ja päätöksen teossa.	Ikäystävällisyyden ohjelman toimenpiteet kirjataan laajaan hyvinvointisuunnitelmaan. Liperin kunta hakee mukaan WHO:n Ikäystävällinen kunta -verkostoon.	
Viinijärven koulukeskus valmistuu lisäämään alueen pito- ja vetovoimaa.	Toteutetaan Viinijärven koulukeskuksen toteutussuunnitelma ja rakentaminen.	
Hyvinvointipalveluiden toiminta tukee kunnan talouden tasapainottamista.	Palvelualueella edetään valtuuston linjaamien päiväkotij- ja kouluverkostojen muutoksessa. Palvelut järjestetään kustannustehokkaasti.	
Henkilöstö on ammattitaitoista.	Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan pedagogista osaamista kelpoisella henkilöstöllä. Varhaiskasvatuksen Lean-prosessia laajennetaan palvelualueiden yhteistyöhön.	

	<p>Osaamisen ylläpitämistä ja jakamista työyhteisöissä tehostetaan mm. mentoroinnilla ja tutoroinnilla.</p> <p>Esihenkilöiden kvtes- ja ovtes osaamista vahvistetaan koulutuksella.</p> <p>Perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen perehdytyspaketti päivitetään.</p>	
Hyvinvointipalveluissa työyhteisöt ovat yhteisöllisiä ja työntekijöiden työhyvinvointi on hyvällä tasolla.	Seurataan henkilöstön työhyvinvoinnin kehittymistä työhyvinvointikyselyn myötä. Tulosten perusteella tehdään toimintasuunnitelmat jokaisessa yksikössä.	

Hyvinvointipalveluiden toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2025

Tavoite	Toimenpide	Toteuma
Hyvinvoinnin hallinto		
Liperin kunta on lapsiystävällinen kunta.	Haetaan lapsiystävällinen kuntatunnustusta	
Palvelut tuotetaan kustannustehokkaasti.	<p>Esioppilaiden kuljetuksen järjestämisestä laaditaan tarkennetut ohjeet.</p> <p>Sähköisen asioinnin prosesseja edistetään.</p>	
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ on suunnitelmallista.	<p>Uusi hyvinvointisuunnitelma hyväksytään ja otetaan käyttöön.</p> <p>Hyvinvointipedagogien määrärahat siirretään osaksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kustannuspaikkaa ja heidän työnsä vaikuttavuutta kuntatasoisesti vahvistetaan.</p>	
Perusopetus		
Perusopetus järjestetään kustannustehokkaasti.	<p>Valmistaudutaan kolmen taajamakoulun malliin.</p> <p>Siirretään Salokylän koululla opetus kokonaisuudessa päärakennukseen.</p> <p>Henkilöstömäärä suhteutetaan vähenevään oppilasmäärään.</p> <p>Koulutettujen Nepsy-valmentajien toimintaa koordinoidaan ja sen</p>	

	vaikuttavuutta seurataan.	
Oppilaiden tuen järjestäminen muuttuu lakiuudistuksen mukaiseksi.	Oppilaiden tuen tasot määritellään uudelleen ja tehdään tarvittavat päätökset. Opetussuunnitelman, Tuen käsikirja ja lukuvuosisuunnitelma päivitetään vastaamaan uutta lakia.	
Oppilaiden perusvalmiudet ovat hyvällä tasolla.	Valmistavan opetuksen opetussuunnitelma päivitetään ja toiminta vakiinnutetaan. Äidinkielen ja matematiikan tuntimäärää lisätään luokille 1–6 valtakunnallisen määräyksen mukaisesti. Kouluilla tehdään toimenpiteitä kouluhyvinvoinnin lisäämiseksi. Toimenpiteet luku- ja kirjoitustaidon parantamiseksi jatkuvat. Lukutaidon testauksessa otetaan käyttöön sähköinen Allu-testistö.	
Varhaiskasvatus		
Varhaiskasvatuksen laadun kehittämistä jatketaan.	Laaditaan kuntavasun mukaiset yksikkökohtaiset toimintasuunnitelmat kaikkiin yksiköihin sekä perhepäivähoitoon.	
Työyhteisöjen hyvinvoinnin lisääminen	Varhaiskasvatuksen koko henkilöstölle järjestetään yhteisesti työhyvinvointia tukeva sekä koulutuksellisen osuuden sisältävä päivä	
Varhaiskasvatus järjestetään kustannustehokkaasti.	Ryhmärakenteiden tarkastelua jatketaan resurssien oikein kohdentamiseksi ja samalla varhaiskasvatuspaikkojen käyttö- ja täyttöastetta tarkastellaan säännöllisesti.	
Opinto ja vapaa-aika		
Liikkumisohjelma ja liikunnan olosuhdeohjelma ohjaavat kunnan liikuntapalvelujen toimintaa.	Liperin ikiliikkujat -hankkeen vertaisohjattujen liikuntaryhmien sekä ulkoiluystävötoiminnan toimintamallien vakiinnuttaminen	

	Liikettä koulupäivään - hankkeessa toimintamallien luominen koululaisten liikkumisen lisäämiseksi.	
Nuoriso-ohjelma ohjaa nuorisopalvelujen toimintaa.	Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston kehittäminen 9-pykälä -hankkeen mukaisin toimin, tehostetun nuorisotyön suunnitelman laatiminen. Nuodon eli nuorisotyön dokumentointijärjestelmän käyttöön ottaminen.	
Kulttuuriohjelma valmistuu vuoden 2025 aikana.	Kulttuuriohjelman laatiminen suunnitelman mukaisesti.	
Järjestöyhteistyön vahvistaminen	Kunta-järjestöyhteistyön asiakirjan käyttöön ottaminen. Tapahtumanjärjestäjän oppaan muokkaaminen Liperiin sopivaksi, seuraverkoston toiminnan vakiinnuttaminen	

Toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2023	TA 2024	TA 2025	Toteuma
Ulkopuolinen hankerahoitus	737 995 €	509 089 €	312 172 €	
Oppilasmäärä 20.9. 1.–9. lk (sis. valmistava opetus)	1 369	1 369	1 362	
Esioppilaiden määrä 20.9 (sis. Honkalammen esioppilaat)	123 + 4	127 + 4	123	
Varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrä 31.12. (sis. täydentävä varhaiskasvatus)	536	540	530	
Kotikuntakorvauslasten määrä e-9	134	131	134	
Kuljetusoppilaiden määrä e-9	593	593	556	
Perusopetus koulutoiminnan hinta/oppilas	9 589,70 €	9 864 €	9 736 €	
Vapaa-aikapalvelut euroa/asukas/vuosi (oma toiminta) *	125,14 €	125,38 €	127 €	
Seutuopiston nettomenot €/as	11,82 €	13,56 €	12,82 €	
Musiikkiopiston nettomenot €/as	8,23 €	9,46 €	9,51 €	
Seutukirjaston nettomenot €/as	50,97 €	51,68 €	51,90 €	

* ei sisällä seutuopisto, seutukirjaston eikä musiikkiopiston maksuosuuksia

Hyvinvointipalveluiden tuloarviot ja määrärahat, sisäiset ja ulkoiset erät

1000 euroa	TP 2023	TA 2024M	TA 2025	Muutos %	TS 2026	TS 2027
Hyvinvoinnin hallinto						
Tulot	742	510	347	-31,9	353	362
Menot	-1 089	-903	-949	5,1	-976	-1 000
Toimintakate	-348	-392	-602	53,3	-623	-638
Perusopetus						
Tulot	1 515	1 250	1 740	39,1	1 764	1 808
Menot	-17 652	-18 146	-18 600	2,5	-19 060	-19 537
Toimintakate	-16 137	-16 896	-16 860	-0,2	-17 296	-17 729
Valtionosuudet	618	895	1 025	14,5	991	1 016
Vuosikate	-15 519	-16 001	-15 835	-1,0	-16 305	-16 713
Varhaiskasvatus						
Tulot	364	361	339	-6,3	287	294
Menot	-9 012	-9 011	-8 866	-1,6	-9 150	-9 379
Toimintakate	-8 648	-8 650	-8 527	-1,4	-8 863	-9 085
Opinto ja vapaa-aika						
Tulot	106	86	89	4,0	88	90
Menot	-2 453	-2 479	-2 498	0,8	-2 560	-2 624
Toimintakate	-2 347	-2 393	-2 409	0,6	-2 472	-2 534
HYVINVOINTIPALVELUT YHTEENSÄ						
Tulot	2 728	2 208	2 515	13,9	2 492	2 554
Menot	-30 208	-30 539	-30 912	1,2	-31 746	-32 540
Toimintakate	-27 480	-28 331	-28 397	0,2	-29 254	-29 986
Valtionosuudet	618	895	1 025	14,5	991	1 016
Vuosikate	-26 863	-27 436	-27 372	-0,2	-28 263	-28 970

Hyvinvointipalveluiden tuloarviot ja määrärahat vain ulkoiset erät

1000 euroa	TP 2023	TA 2024M	TA 2025	Muutos %	TS 2026	TS 2027
Hyvinvoinnin hallinto						
Tulot	742	510	347	-31,9	353	362
Menot	-1 024	-857	-906	5,7	-932	-955
Toimintakate	-282	-346	-558	61,2	-579	-593
Perusopetus						
Tulot	1 340	1 120	1 539	37,4	1 559	1 598
Menot	-13 115	-13 244	-13 993	5,7	-14 338	-14 697
Toimintakate	-11 775	-12 124	-12 454	2,7	-12 779	-13 099
Valtionosuudet	618	895	1 025	14,5	991	1 016
Vuosikate	-11 157	-11 229	-11 429	1,8	-11 788	-12 083
Varhaiskasvatus						
Tulot	364	361	339	-6,3	287	294
Menot	-6 676	-6 705	-6 555	-2,2	-6 781	-6 950
Toimintakate	-6 312	-6 344	-6 217	-2,0	-6 494	-6 656
Opinto ja vapaa-aika						
Tulot	97	75	78	4,0	77	79
Menot	-1 315	-1 391	-1 432	2,9	-1 468	-1 505
Toimintakate	-1 218	-1 316	-1 354	2,9	-1 391	-1 426
HYVINVOINTIPALVELUT YHTEENSÄ						
Tulot	2 543	2 067	2 303	11,4	2 276	2 333
Menot	-22 129	-22 197	-22 886	3,1	-23 519	-24 107
Toimintakate	-19 586	-20 130	-20 583	2,3	-21 243	-21 774
Valtionosuudet	618	895	1 025	14,5	991	1 016
Vuosikate	18 969	-19 235	-19 558	1,7	-20 252	-20 758

2.3. Elinympäristöpalvelut

Elinympäristöpalveluiden taloussuunnitelmakauden 2025–2027 toiminnalliset tavoitteet

Tavoite	Toimenpide	Toteuma
Edistetään ja kehitetään alue- ja yhdyskuntarakennetta taloudellisesti ja kestävästi kehityksen periaatteiden mukaisesti.	Selvitetään Joensuun seudun yleiskaavatyössä kunnan strategisia painopistealueita sekä maankäytön-, palvelujen ja rakentamisen kasvusuuntia	
Taajamia ja kyliä kehitetään huomioiden niiden ominaispiirteet	Edistetään keskustaajamien elin-, veto-, pito- ja lumovoimaisuutta laatimalla keskustaajamiin omat kehityssuunnitelmat ja -visiot tarvittavine selvityksineen sekä jalkautetaan valmistuneiden suunnitelmien toimenpiteet osaksi muuta toimintaa Kylien ja maaseudun vetovoimaisuutta edistetään ja kehitetään niiden ominaispiirteet huomioiden	
Liperissä taataan monipuoliset palvelut sekä yritysalueet ja -alueet	Kehitämme olemassa olevien ja uusien yritysalueiden ja keskustaajamien kasvumahdollisuuksia ja luomme uusia ja vetovoimaisia yritysalueita hyvien liikenneyhteyksien varten Osallistumme koulu- ja päiväkotiverkostonselvitysten laadintaan sekä niissä esitettyjen toimenpiteiden valmisteluun ja toteuttamiseen	
Liperi tunnetaan houkuttelevana asuin-, yrittäjyys- ja työntekemisen kuntana	Edistämme matkailukohteiden ja liikuntaolosuhteiden kasvu- ja kaupallistamismahdollisuuksia muun muassa Pärnällä	
Liperin kunnassa on toimivat ja monipuoliset hyvinvointi- ja vapaa-aikapalvelut sekä vapaa-ajan vieton olosuhteet	Kehitämme liikuntaolosuhteita tavoitteiden mukaisesti ja ylläpidämme olemassa olevia vapaa-aika-alueita toimivina sekä selvitämme kunnan ylläpidettävän liikunta- ja leikkipaikkaverkoston laajuuden	
Panostetaan Liperin näkyvyyteen ja houkuttelevuuteen asuin- ja	Markkinoidaan asuin- ja elinkeinoalueita sekä keskustaajamien kehittämistä laaja-alaisesti	

yrittäjäkuntana	eri kanavilla houkuttelevuuden parantamiseksi yhteistyössä markkinoinnin kanssa	
Hyödynnämme valtion erityisavustuksia ja hankerahoituksia kunnan strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi	Haetaan aktiivisesti avustusta elinympäristöpalveluiden eri hankkeisiin	
Liperin työntekijät ovat osaavia ja ammattitaitoisia	Parannamme positiivista työnantajakuva ja tuemme kouluttautumismahdollisuuksia	
Henkilökunta voi hyvin työssään	Turvaamme keskeisten toimintojen osalta riittävät resurssit ja selkeytämme henkilöstön työnkuvia sekä ylläpidämme henkilöstön ammattitaitoa ja varaudumme eläköitymisiin ennakoivasti	

Elinympäristöpalveluiden toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2025

Tavoite	Toimenpide	Toteuma
<i>Elinympäristön hallinto- ja tukipalvelut</i>		
Edistetään kunnan kiinteistökannan kustannustehokkuutta.	Jatketaan kunnan kiinteistökannan energiatehokkuuden parantamista ja käytön tehostamista sekä selvitetään tarpeettomien kiinteistöjen realisointia osana kunnan elin- ja vetovoimaa sekä kestävää taloutta	
Panostetaan Liperin näkyvyyteen ja houkuttelevuuteen asuin- ja yrittäjyyskuntana	Jatketaan suunnitelmallista työtä positiivisen näkyvyyden edistämiseksi muun muassa hankkeiden tiedottamisessa ja erilaisten markkinointikampanjoiden muodossa	
<i>Ympäristö- ja rakennusvalvontapalvelut</i>		
Yhteistyö ympäristönsuojelun ja rakennusvalvonnan kanssa rakennetun ympäristön valvomisen toteuttamiseksi	Rakennetun ympäristön valvontaohjelmatyön tehostaminen	
ELY-keskuksen valvonnasta siirtyneiden eläinsuojien määräaikaistarkastukset	Tarkastusten tekeminen	
Uuden rakentamislain sekä rakennetun ympäristön tietojärjestelmälain jalkautus kaikkeen toimintaan	Lainsäädännön vaatimien muutosten tunnistaminen, kouluttautuminen ja ohjelmistojen päivitys	

Kehitetään rakennusvalvonnan asiakashallintaa ja lupahakemuksen jättämisprosessia	Mahdollistetaan samalle kiinteistölle samaan aikaan suunniteltujen useiden rakennusten lupien hakeminen yhdellä lupahakemuksella Lupapisteessä	
<i>Kaavoitus- ja maankäyttöpalvelut</i>		
Kärkihankkeiden edistäminen	Laaditaan Ylämyllylle keskustan kehittämissuunnitelma ja jatketaan muiden kärkihankkeiden (mm. vt 9 asemakaava ja Joensuun seudun yleiskaava 2040) ohjelmoitua edistämistä	
Aktiivinen maanhankinta	Tehdään aktiivista maanhankintaa strategisesti tärkeiden alueiden sekä kasvusuuntien osalla	
Kunnan veto- ja pitovoimaisuuden parantaminen	Kaavoitetaan laadukkaita ja erilaisia asuinalueita sekä edistetään viihtyisän ja houkuttelevan elin-, asuin- ja työpaikkaympäristön luomista	
Monipuolinen asuin- ja elinkeinotonttitarjonta	Edistetään käynnissä olevien ja uusien kaavahankkeiden ohjelmoitua etenemistä	
<i>Infrapalvelut</i>		
Kehitetään taajamien ja elinkeinoalueiden vetovoimaisuutta	Käynnistetään JTF avustusrahoituksen myötä Välikankaan uuden yritysalueen kunnallistekniikan rakentaminen ja toteutetaan muita pienempiä taajaman infra- ja peruskorjaushankkeita osana Liperin elin- ja vetovoimaa	
Edistetään liikenneturvallisuutta katuverkolla	Selvitetään aluenopeusrajoitusten alentamista ja suojateiden turvallisuuden parantamista etenkin koulujen ympäristössä. Toteutetaan liikkumisympäristöön erilaisia liikenneturvallisuustoimenpiteitä mm. suojatie- ja ajoratamaalauksia.	
Koulujen lähiympäristön liikenneturvallisuuden parantaminen	Toteutetaan ensimmäinen vaihe Paloaukean ja Jyrin kouluyksikön liikenneturvallisuushankkeesta	
Jalankulun ja pyöräilyn väylien lisärakentaminen	Selvitetään koulujen lähiympäristöstä tai kulkureiteiltä puuttuvien kevyenliikenteen väylien uudistamista tai rakentamista talousarvion puitteissa	
Kunnan infran (katujen) korjausvelan määrittely	Selvitetään kunnan infran korjausvelan määrää ja laajuus sekä laaditaan tarvittava	

	korjaussuunnitelma	
Vesihuoltolaitos		
Vesihuollon toiminta-, huolto- ja kriisivarmuuden parantaminen	Parannetaan vesihuoltolaitoksen valvonta- ja kybervarmuutta muun muassa kameravalvonnalla	
Parannetaan vesihuoltolaitoksen kulutuksen seuranta ja taloutta	Käynnistetään etäluettavien mittareiden asentaminen ja kehitetään vesihuoltolaitoksen verkoston ja mittareiden dataseurannan digitalisaatiota/etäseuranta	
Korjausvelkaselvityksen toimeenpano	<ul style="list-style-type: none"> - Toteutetaan korjausohjelman mukaisia kohteita, joissa suunnittelu- ja lupatilanne on valmis; kuten Kirkkolahden vesijohdon uusiminen ja kytkeytyminen Pappilan ja Myllyn alueen verkostoon - Laaditaan korjausvelkaselvityksen mukaisesti seuraavien vuosien kohteille korjaussuunnitelmat 	
Vesiosuuskuntien liittymisprosessit	- Valtuuston 29.04.2024 § 15 hyväksymän Liperin vesiosuuskuntien ja -yhtymien yhdistämiselvityksen ja ehtojen mukaan kunnassa voidaan käynnistää liittymisprosessi maksimissaan kahden osuuskunnan kanssa	

Toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2023	TA 2024	TA 2025	Toteuma
Kunnan kiinteistöjen määrä (m2)	66 919	66 136	66 136*	
Kunnan omistamien katu- ja liikennealueiden määrä (m2 tai km)	515 050 m ²	518 798 m ²	518 798 m ²	
Lähiliikuntapaikkojen - ja leikkikenttien määrä (kpl)	28	48 (Erillisiä hoitoa vaativia kohteita mukaan lukien laavut, uimarannat, ulkoilureitit ja liikuntapaikkojen eri suorituspaikat eri vuoden aikoina yhteensä 103 kpl)**	48 (Erillisiä hoitoa vaativia kohteita mukaan lukien laavut, uimarannat, ulkoilureitit ja liikuntapaikkojen eri suorituspaikat eri vuoden aikoina yhteensä 103 kpl)**	
Käynnissä olevien kaavatöiden (yleissuunnitelmien) määrät	10 (1), 7 AK, 3 OYK	7 (1)	7 (1)	
Rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun lupapäätösten kokonaismäärä	151 (rak.valv. lupapäätökset) + 3 (ymp. ja maa-ainesluvut ja yleiset ilmoitusmenettelyt)	Rakennusvalvonta 130 Ympäristönsuojelu 5	Rakennusvalvonta 130 Ympäristönsuojelu 5	
Luovutettavien asuintonttien määrät	66 Kirkonkylä 7 Viinijärvi 37 Ylämylly 22	69 Kirkonkylä 7 Viinijärvi 37 Ylämylly 25	70 Kirkonkylä 7 Viinijärvi 37 Ylämylly 26	
Luovutettavien elinkeinotonttien määrät	16 Ylämylly 11 Viinijärvi 5	18 Ylämylly 13 Viinijärvi 5	18 Ylämylly 13 Viinijärvi 5	
Kunnan omistaman maa-alueen määrä (ha)	992	992	992	

*Kunnan kiinteistömäärään voi tulla vuoden 2025 aikana muutoksia, jos saadaan realisoitua kiinteistöjä.

**Valtuuston 24.6.2024 § 33 päätöksen mukaisesti liikuntapaikkaverkostosta poistetaan asteittain 12 leikkikenttää. Tavoitteena on poistaa vuoden 2025 aikana näistä mahdollisimman monta leikkipaikkaa.

Elinympäristöpalveluiden tuloarviot ja määrärahat (ulkoiset ja sisäiset)

1000 euroa	TP 2023	TA 2024M	TA 2025	Muutos %	TS 2026	TS 2027
Kiinteistö-, tila- ja tukipalvelut						
Tulot	10 554	11 062	10 736	-2,9	10 736	10 736
Menot	-8 336	-8 533	-8 344	-2,2	-8 344	-8 344
Toimintakate	2 217	2 529	2 392	-5,4	2 392	2 392
Ympäristö- ja rakennusvalvontapalvelut						
Tulot	82	71	102	44,7	102	102
Menot	-355	-325	-338	3,9	-338	-338
Toimintakate	-273	-255	-236	-7,4	-236	-236
Kaavoitus- ja maankäyttöpalvelut						
Tulot	893	617	704	14,2	704	704
Menot	-434	-322	-355	10,0	-355	-355
Toimintakate	459	294	349	18,8	349	349
Infrapalvelut						
Tulot	41	164	190	15,9	190	190
Menot	-1 328	-1 362	-1 501	10,2	-1501	-1501
Toimintakate	-1 287	-1 198	-1 311	9,4	-1311	-1311
ELINYMPÄRISTÖPALVELUT YHTEENSÄ ilman vesihuoltoa						
Tulot	11 905	11 913	11 732	-1,5	11 732	11 732
Menot	-10 309	-10 543	-10 538	-0,05	-10 538	-10 538
Toimintakate	1 595	1 370	1 194	-12,8	1 194	1 194
Vesihuoltolaitos						
Tulot	1 793	2 184	2 325	6,5	2 325	2 325
Menot	-1 134	-1 139	-1 170	2,7	-1 170	-1 170
Toimintakate	659	1 045	1 154	10,5	1 154	1 154
ELINYMPÄRISTÖPALVELUT YHTEENSÄ						
Tulot	13 362	14 097	14 057	-0,3	14 057	14 057
Menot	-11 588	-11 682	-11 708	0,2	-11 708	-11 708
Toimintakate	1 775	2 414	2 348	-2,7	2 348	2 348

Elinympäristöpalveluiden tuloarviot ja määrärahat, vain ulkoiset erät

1000 euroa	TP 2023	TA 2024M	TA 2025	Muutos %	TS 2026	TS 2027
Kiinteistö-, tila- ja tukipalvelut						
Tulot	2 947	3 073	3 206	4,3	3 206	3 206
Menot	-7 676	-7 909	-7 721	-2,4	-7 721	-7 721
Toimintakate	-4 729	-4 836	-4 514	-6,7	-4 514	-4 514
Ympäristö- ja rakennusvalvontapalvelut						
Tulot	121	71	102	44,7	102	102
Menot	-287	-288	-313	8,7	-313	-313
Toimintakate	-165	-217	-211	-2,8	-211	-211
Kaavoitus- ja maankäyttöpalvelut						
Tulot	1 096	617	704	14,2	704	704
Menot	-376	-295	-329	11,7	-329	-329
Toimintakate	721	322	375	16,5	375	375
Infrapalvelut						
Tulot	54	164	190	15,9	190	190
Menot	-1 262	-1 313	-1 448	10,3	-1 448	-1 448
Toimintakate	-1 208	-1 149	-1 258	9,5	-1 258	-1 258
ELINYMPÄRISTÖPALVELUT YHTEENSÄ ilman vesihuoltoa						
Tulot	4 218	3 924	4 202	7,1	4 202	4 202
Menot	-9 600	-9 805	-9 811	0,1	-9 811	-9 811
Toimintakate	-5 382	-5 881	-5 609	-4,6	-5 609	-5 609
Vesihuoltolaitos						
Tulot	1 579	2 078	2 235	7,6	2 235	2 235
Menot	-1 061	-1 052	-1 084	3,0	-1 084	-1 084
Toimintakate	518	1 026	1 151	12,2	1 151	1 151
ELINYMPÄRISTÖPALVELUT YHTEENSÄ						
Tulot	5 798	6 002	6 437	7,2	6 437	6 437
Menot	-10 662	-10 857	-10 895	0,2	-10 895	-10 895
Toimintakate	-4 864	-4 855	-4 458	-8,2	-4 458	-4 458

2.4. Talousarvion mittarit ja tavoitearvot

Mittari	Suorite	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Väestön kasvu						
Väestö	asukasluku	11 964	11 900	11 900	11 900	11 900
Nettomuutto	etumerkki	neg (-3)	pos.	pos.	pos.	pos.
Uudet luovutusvalmiit asuintontit	lukumäärä	8	0	0	15	30
Hyte-kerroin	€/asukas	19,0 €	20,0 €	20,0 €	20,0 €	20,0 €
Työllisyys ja elinvoimaisuus						
Uusien yritysten määrä (suluissa netto)	lukumäärä	39 (+19)	60 (+10)	60 (+10)	60 (+10)	60 (+10)
Uudet elinkeinotontit	lukumäärä	2	4	4	8	2
Alueen yritysten liikevaihto	M€	342	370	370	380	390
Työttömyysprosentti	%	10,2	10,0	11,0	10,8	10,5
Henkilöstö10						
Sairauspoissaolot	sairauspäivät (työpäivät)/ työntekijä (henkilövahvuus)	7,7	10	9,5	8,5	8,0
Työhyvinvointikysely	Suosittelisin työnantajaani vastausten %-osuus	76,7 %	- (kysely 2 vuoden välein)	78,0 %	- (kysely 2 vuoden välein)	80 %
Talous						
Maan/tontinmyyntitulo	M€/vuosi	0,20	0,1	0,15	0,15	0,15
Tonttien vuokratulot	M€/vuosi	0,40	0,415	0,43	0,5	0,55
Kiinteistövero	M€/vuosi	3,07	3,27	3,3	3,4	3,5

Tuloslaskelma, ulkoiset ja sisäiset

	TP 2023	TA2024M	TA2025
TOIMINTATUOTOT			
MYYNTITUOTOT	7 747 105	7 933 156	8 716 076
MAKSUTUOTOT	473 698	436 412	538 500
TUET JA AVUSTUKSET	1 658 305	857 022	553 722
MUUT TOIMINTATUOTOT	9 359 034	9 602 957	9 239 880
TOIMINTATUOTOT	19 238 141	18 829 547	19 048 178
TOIMINTAKULUT			
HENKILÖSTÖKULUT	-23 381 714	-23 351 183	-23 660 368
PALKAT JA PALKKIOT	-18 792 218	-18 930 163	-19 232 046
HENKILÖSIVUKULUT	-4 589 495	-4 421 020	-4 428 322
ELÄKEKULUT	-3 886 201	-3 842 080	-3 858 023
MUUT HENKILÖSIVUKULUT	-703 294	-578 940	-570 299
PALVELUJEN OSTOT	-12 818 271	-13 205 879	-15 619 757
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-3 832 859	-3 733 420	-3 796 008
AVUSTUKSET	-1 874 796	-1 817 500	-2 043 200
MUUT TOIMINTAKULUT	-7 312 524	-7 658 530	-6 875 019
TOIMINTAKULUT	-49 220 165	-49 766 512	-51 994 352
TOIMINTAKATE	-29 982 024	-30 936 965	-32 946 174
VEROTULOT	25 314 123	25 260 000	27 100 000
VALTIONOSUDET	10 997 307	7 925 000	9 065 000
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT			
KORKOTUOTOT	7 785	0	10 000
MUUT RAHOITUSTUOTOT	365 343	628 627	1 133 627
KORKOKULUT	-636 588	-1 100 000	-1 210 000
MUUT RAHOITUSKULUT	-340	-323 627	-328 627
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	-263 800	-795 000	-395 000
VUOSIKATE	6 065 606	1 453 035	2 823 826
POISTOT JA ARVONALENTUMISET			
SUUNNITELMAN MUKAISET POISTOT	-4 074 919	-4 168 774	-4 204 132
ARVONALENTUMISET	0	-325 000	0
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-4 074 919	-4 493 774	-4 204 132
TILIKAUDEN TULOS	1 990 687	-3 040 739	-1 380 306
POISTOERON MUUTOS	119 184	234 483	90 023
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	2 109 871	-2 806 256	-1 290 283

Tuloslaskelma, ulkoiset

	TP 2023	TA2024M	TA2025
TOIMINTATUOTOT			
MYYNTITUOTOT	4 422 375	4 482 921	5 048 241
MAKSUTUOTOT	471 879	436 412	538 500
TUET JA AVUSTUKSET	1 658 305	857 022	553 722
MUUT TOIMINTATUOTOT	3 491 442	3 567 961	3 780 881
TOIMINTATUOTOT	10 044 001	9 344 316	9 921 344
TOIMINTAKULUT			
HENKILÖSTÖKULUT	-23 381 714	-23 351 183	-23 660 368
PALKAT JA PALKKIOT	-18 792 218	-18 930 163	-19 232 046
HENKILÖSIVUKULUT	-4 589 495	-4 421 020	-4 428 322
ELÄKEKULUT	-3 886 201	-3 842 080	-3 858 023
MUUT HENKILÖSIVUKULUT	-703 294	-578 940	-570 299
PALVELUJEN OSTOT	-9 524 600	-9 791 444	-11 982 322
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-3 801 497	-3 694 120	-3 762 108
AVUSTUKSET	-1 874 796	-1 817 500	-2 043 200
MUUT TOIMINTAKULUT	-1 443 418	-1 627 034	-1 419 520
TOIMINTAKULUT	-40 026 025	-40 281 281	-42 867 518
TOIMINTAKATE	-29 982 024	-30 936 965	-32 946 174
VEROTULOT	25 314 123	25 260 000	27 100 000
VALTIONOSUUDET	10 997 307	7 925 000	9 065 000
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT			
KORKOTUOTOT	7 785	0	10 000
MUUT RAHOITUSTUOTOT	365 343	310 000	815 000
KORKOKULUT	-636 588	-1 100 000	-1 210 000
MUUT RAHOITUSKULUT	-340	-5 000	-10 000
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	-263 800	-795 000	-395 000
VUOSIKATE	6 065 606	1 453 035	2 823 826
POISTOT JA ARVONALENTUMISET			
SUUNNITELMAN MUKAISET POISTOT	-4 074 919	-4 168 774	-4 204 132
ARVONALENTUMISET	0	-325 000	0
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-4 074 919	-4 493 774	-4 204 132
TILIKAUDEN TULOS	1 990 687	-3 040 739	-1 380 306
POISTOERON MUUTOS	119 184	234 483	90 023
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	2 109 871	-2 806 256	-1 290 283

3. INVESTOINTI- JA RAHOITUSOSA

Investoinnit 2025–2029

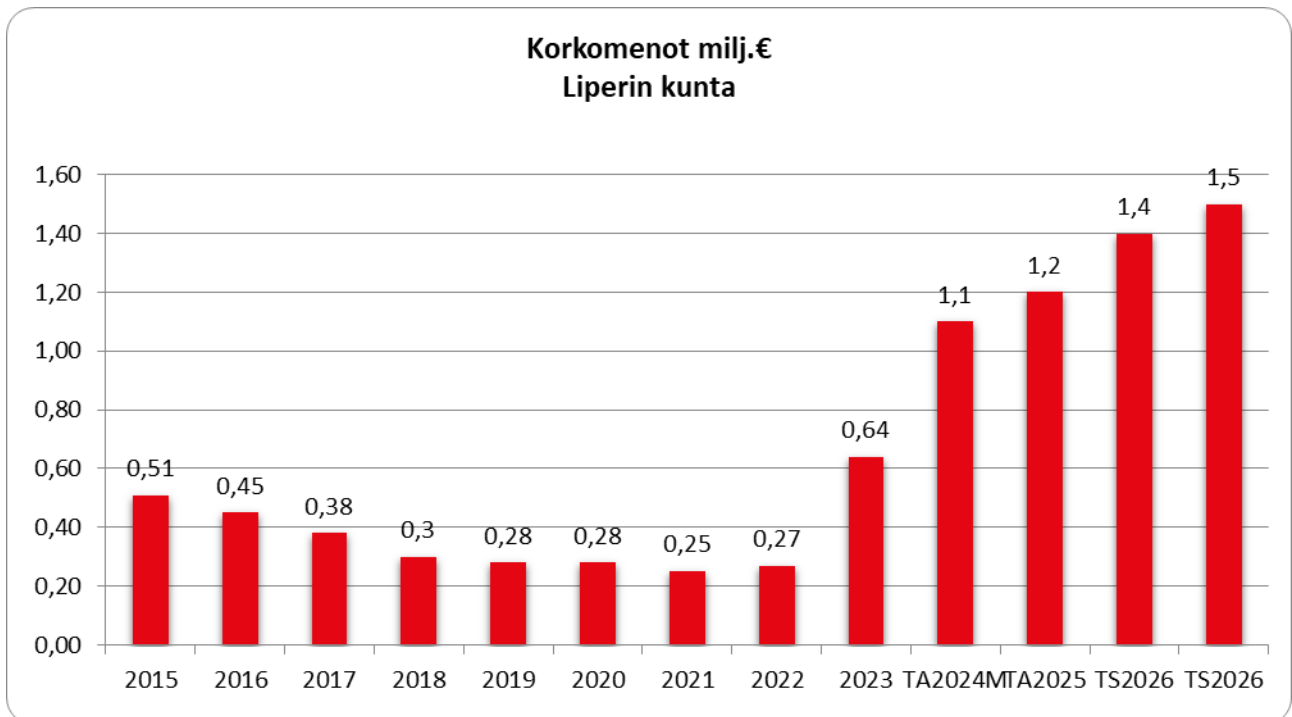
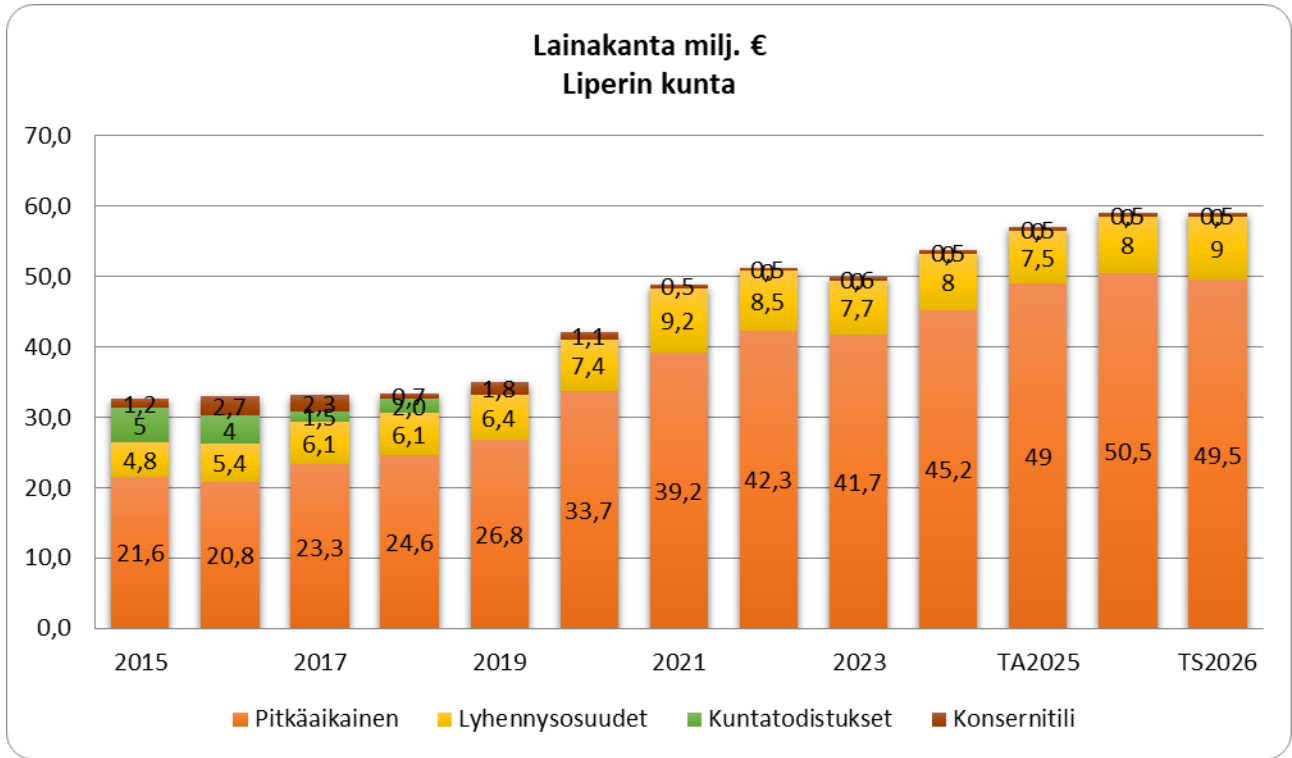
	1 000 € Kust.arvio	Käytetty	2025	2026	2027	2028	2029	Yht.
Investointimääräraha irtaimisto								
Nettokustannukset lautakuntataso			210	220	0	0	0	430
Menot								
Keskushallintopalvelut								
Palkkahallinnon ohjelmistomuutos (keskushallintopalvelut)		1	50					
Hyvinvointipalvelut								
Viinijärven koulun irtokalusteet ensikertaisvarustaminen (hyvinvointipalvelut)		1		110				
Viinijärven koulun AV (hyvinvointipalvelut)		1		90				
Elinympäristöpalvelut								
Elinympäristöpalveluiden uudet koneet ja laitteet		3	20					
Kiinteistöjen varmuus- ja valmiusasiat		1	100					
Ruokapalvelujen kalustohankinta		2	40					
Viinijärven koulun siivousvälineet		1		20				
Investointimääräraha kiinteistö-, tila- ja tukipalvelut								
Nettokustannukset lautakuntataso			3 100	3 900	2 265	1 950	2 050	13 265
Menot								
Vesihuoltoavustukset		4	50	50	50	50	50	
Kunnan kiinteistöt								
	Kust.arvio							
Menot								
Viinijärven koulun, päiväkodin ja kirjaston peruskorjaus- ja uudishanke	8 250	1 235	1	2 500	3 200	1 315		
Kiinteistöjen peruskorjaus			2	300	300	300	300	300
Jyrin kentän huoltorakennus			4	100				
Päiväkotien peruskorjaus			1	150	350	600	400	300
Ylämyllyn koulu, Jyrin yksikön peruskorjaus	1 100		1				500	600
Ylämyllyn koulu, Paloaukea yksikkö peruskorjaus	1 500		1				700	800
Investointimääräraha kaavoitus- ja maankäyttöpäalvelut								
Nettokustannukset lautakuntataso			190	190	190	190	190	950
Menot								
Maanhankinta		1	200	200	200	200	200	
Tulot								
Maanmyynti			-10	-10	-10	-10	-10	
Investointimääräraha infrapalvelut								
Nettokustannukset lautakuntataso			1 135	1 255	2 115	3 165	2 865	10 535
Menot								
Välikankaan yritysalueen kunnallistekniikka			2	650	800	350	350	350
Paloaukean kouluympäristön liikenneturvallisuushanke	1 000		2	550	450			
Kirkonkylän kaavatiet (peruskorjaukset)			2	75	150	150	150	150
Viinijärven kaavatiet (peruskorjaukset)			2	50	75	100	100	100
Ylämyllyn eritasoliittymä ja katujärjestelyt	5 600		1	25	25	1 250	2 300	2 000
Liikenneväylät, viheralueet ja infrasuunnittelu			3	50	50	50	50	50
Päällystystyöt			3	50	40	40	40	40
Hulevesien hallinta			3	40	50	50	50	50
Liikenneturvallisuus ja KÄPY edistäminen			2	35	50	50	50	50
Puistot ja leikkikentät ja lähiliikuntapaikat			4	25	50	50	50	50
Pärnävaaran urheilu- ja aktiviteettialueen kehittäminen			4	25	25	25	25	25
Lähiliikuntapaikkojen peruskorjausinvestoinnit (avustukselliset)			4		50	25	25	25
Viinijärven frisbeegolfrata			4	30				
Tulot								
JTF avustus välikankaan yritysalueen kunnallistekniikkaan	-1 005			-455	-560			
Viinijärven frisbeegolfrata				-15				
Investointimääräraha vesihuoltolaitos								
Nettokustannukset lautakuntataso			945	1 195	925	825	725	4 615
Menot								
Liittymät, suunnittelu			1	20	20	20	20	20
Kirkonkylän vesihuoltoverkostot (uudisrak. ja peruskorjaus)			1	150	250	250	250	150
Ylämyllyn vesihuoltoverkostot (uudisrak. ja peruskorjaus)			1	150	250	250	150	150
Viinijärven vesihuoltoverkostot (uudisrak. ja peruskorjaus)			1	75	100	100	100	100
Joensuun veden maksuosuudet			1	400	400	80	80	80
Etälueuttavien mittareiden uusiminen ja digitalisaatio			1	100	100	150	150	150
Kiiesvaaran uusi vedenottamo -hanke			1	25	50	50	50	50
Vesihuollon varmuus- ja valmiusasiat			1	25	25	25	25	25
Kaikki menot yhteensä (netto)			5 580	6 760	5 495	6 130	5 830	29 795
Valtuustoon nähden sitova määräraha								
		Prioriteettijärjestys						
		Strategiset ja lakisääteiset kohteet	1					
		Peruskorjaus- korjausvelkakohteet	2					
		Tärkeät hankkeet ja kehityskohteet	3					
		Muut korjaus- ja kehityskohteet	4					

Rahoituslaskelma

Rahoituslaskelma 2025–2027

	1 000 €	TP2023	TA2024M	TA2025	TS2026	TS2027
TOIMINNAN RAHAVIRTA						
VUOSIKATE		6 066	1 453	2 824	4 160	5 500
TULORAHOITUKSEN KORJAUSET		-1 681	-100	-150	-150	-150
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA						
INVESTOINTIMENOT		-3 402	-5 145	-6 060	-7 330	-5 505
RAHOITUSOSUJEDET INVESTOINTIMENOIHIIN		527	755	480	570	10
PYSYVIEN VASTAAVIEN LUOVUTUSTULOT		214	110	150	150	150
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		1 724	-2 927	-2 756	-2 600	5
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA						
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET						
ANTOLAINASAAMISTEN LISÄYS		-10	0	0	0	0
ANTOLAINASAAMISTEN VÄHENNYS		0	0	0	0	0
LAINAKANNAN MUUTOKSET						
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LISÄYS		7 000	12 000	10 000	11 000	9 000
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS		-8 470	-8 000	-7 500	-8 000	-9 000
LYHYTAIKAISTEN LAINOJEN MUUTOS		124	0	0	0	0
OMAN PÄÄOMAN MUUTOKSET						
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET						
TOIMEKSIANT.VAROJEN JA PO MUU		-43	0	0	0	0
VAIHTO-OMAISUUDEN MUUTOS		0	0	0	0	0
SAAMISTEN MUUTOS		489	0	0	0	0
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUUTOS		-2 423	-1 700	0	0	0
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		-3 333	2 300	2 500	3 000	0
RAHAVAROJEN MUUTOS		-1 609	-627	-256	400	5

Lainakannan ja korkomenojen kehitys

4. KONSERNI

Liperin kuntakonserniin kuuluvat 1.1.2025 alkaen:

1) Tytäryhteisöt

- a. KTOY Liperin vuokratalot 100 %
- b. Lipertek Oy 100 %
- c. Liperin Yrityskiinteistöt Oy 100 %
- d. Liperin Aluelämpö Oy 100,0 %
- e. Liperin Linja-autoaseman Oy 56,19 %

2) Kuntayhtymät

- a. Pohjois-Karjalan Maakuntaliitto 5,74 %
- b. Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä 3,8 %

3) Osakkuusyhteisöt

- a. KTOY Liperin Palvelukeskus 46,08 %
- b. As Oy Liperin Jyrinlenkki 8, 50,4 %
- c. As Oy Liperin Korsutie 1, 27,1 %

Kuntakonsernin tilinpäätöstiedot

	TP 2023
Konsernin vuosikate (M€)	7,01
Konsernin vuosikate % poistoista	144
Konsernin tilikauden tulos (M€)	2,1
Konsernin investointimenot (M€)	-3,60
Konsernin lainat ja vuokravastuut	56,0
Konsernin lainakanta €/asukas	4 523
Konsernin omavaraisuusaste %	26,2

Tytäryhtiö: Lipertek Oy

Toiminta-ajatus ja toiminnan yleiskuvaus

- Tuottaa **lähipalveluina** elinkeino- ja yrityspalvelut liperiläisille sekä Liperiin sijoittumista suunnitteleville yrityksille.
- Hakea, toteuttaa ja hallinnoida elinkeinotoimintaa tukevia hankkeita.
- Tarjota Liperissä toimiville julkisyhteisöille kokonaisvaltaisia isännöintipalveluita sekä taloushallintopalveluita kilpailukykyiseen hintaan.
- Tarjota yrityksille laadukkaita tontti-, yritys- ja toimitilaratkaisuja kilpailukykyiseen hintaan.

Yleistavoitteet:

- Kehittää, kasvattaa ja monipuolistaa Liperin yrityskantaa, joka mahdollistaa työpaikkojen lisäyksen.
- Tuottaa elinkeinopalvelut kaikille yrityksille, yritysten elinkaaren eri vaiheisiin.
- Tehdä aktiivista ja jalkautuvaa, yritysten tarpeisiin kohdennettua yritysneuvontatyötä.
- Panostaa elinkeinoympäristöjen ajankohtaistiedottamiseen.
- Tavoitteena yrittäjyyttä arvostavin ja yritystoimintaa aktiivisesti tukevin kunta.
- Kehittää kunnan alueella sijaitsevia elinkeinokeskittymiä systemaattisesti.
- Kehittää jo alkanutta kuntien välistä matkailuliiketoimintaa (Liperi, Rääkkylä ja Heinävesi).
- Kohdentaa Business Joensuun tuotteistetut palvelupaketit liperiläisten yritysten saataville.
- Vahvistaa Joensuun ydinkaupunkiseudun elinkeinoyhteistyötä.
- Edistää yritysten työvoiman saatavuutta yhteistyössä työllisyystoimijoiden ja oppilaitosten kanssa.
- Tukea yritysyritystyötä ja yrittäjyyskasvatusta varhaiskasvatuksesta perusopetukseen.
- Isännöidä yritystiloja ja asuinhuoneistoja pitkäjänteisesti ja kokonaistaloudellisesti.
- Tuottaa taloushallintopalvelut kustannustehokkaasti ja korkealla asiantuntemuksella.

Tuottavuus ja tulostavoite 2025:

- Kasvattaa teollisten työpaikkojen määrää vuosittain. (680,5 työpaikkaa /2023)
- Yritysneuvontaa vähintään 35 %:lle Liperiin perustettavalle yritykselle vuositasolla.
- Kontaktoida vuosittain 400 yritystä ja tarjota aktiivisesti yritys- ja työllisyyspalvelutuotteita.
- Jalkautua aktiivisesti yrityskenttään. Asiakaskohtaamisia min. 60 % x työpäivät/työntekijä/vuosi.
- Laatia yrityksille, yritysten tarpeisiin erilaisia kehittämishankkeita vähintään 15 kpl / vuosi.
- Pitää isännöitävien yhteisöjen talous kunnossa → käyttöastetavoite 95 %
- Pyrkii pieneen positiiviseen tulokseen tilikauden osalta

Keskeiset toiminnalliset muutokset 2025–2027:

- Monipuolistaa yrityksiin jalkautuvaa yritysneuvontakonseptia.
- Uudistaa ja pilotoida osa Business Joensuun palvelupakettien toimintakonseptista. Muutoin palvelupakettikonseptia toteutetaan edellisten vuosien mukaisesti.
- Pohjoisen Saimaan alueen matkailuverkostoyhteyksien kehittäminen ja palveluiden konseptointi.
- Tunnistaa hankeaihoita toteutettavaksi omana hankkeena tai osallistumalla yhteishankkeisiin.
- Tiivistää ja kehittää elinkeino- ja työllisyyspalveluiden ja kuntamarkkinoinnin yhteistyötä.
- TE2024-uudistukseen liittyvän ekosysteemin toimintamallin jalkauttaminen (2025-) ja jatkokehittäminen

Riskit:

- Business Joensuun palvelupakettitarjonta ei kohdennu toimenpiteiksi liperiläisissä yrityksissä.
- Taloudelliset ja toiminnalliset riskit hanketoiminnassa.
- Henkilöresurssiriski.

Taloussuunnitelma

1 000 €	TA 2025	TA 2024	TP 2023
Liikevaihto	622	619	524
Tulos	3	1	27
Bruttoinvestoinnit	0	0	0
Lainat 31.12.	0	0	0
Henkilöstön lkm	7	6,5	5,7

Tytäryhtiö: KTOY Liperin vuokratilat	
Toiminta-ajatus ja toiminnan yleiskuvaus	
- Yhtiön tehtävänä on tarjota hyväkuntoisia vuokra-asuntoja kilpailukykyiseen hintaan	
Yleistavoitteet:	
- Yhtiön kokonaisvaltainen taloudesta, huollosta, ylläpito- ja korjaustoiminnasta huolehtiminen	
Tuottavuus:	
- Asuntojen käyttöaste vähintään 95 %	
- Vuosikorjattavien asuntojen määrä 35	
- Kilpailukykyinen vuokrataso	
- Luottotappioiden minimoiminen	
Tulostavoite:	
- Suunnitelman mukaisille 4 %:n poistoilla tulostaso + - 0	
- Osinkoja ei jaeta	
Keskeiset toiminnalliset muutokset 2025–2027:	
- Asuntokannan houkuttelevuuden parantaminen	
- Kiinteistöjen peruskorjausten vauhdittaminen	
- Uuden vuokrataloiteen rakentamisen selvittäminen Viinijärvelle	
- Asuntojen saaminen valokuidun piiriin	
Riskit:	
- Lainojen korkoprosentin nousu	
- Energian hinnan nousu	
- Käyttöasteen laskeminen	
- Vakuusongelma uusissa lainoissa	
- Rakennustarvikkeiden hintojen nousu	

Taloussuunnitelma

1 000 €	TA 2025	TA 2024	TP 2023
Liikevaihto	3 938	3 816	3 836
Tulos	0	0	0
Bruttoinvestoinnit	500	3 000	31
Lainat 31.12.	6 338	5 097	5 855
Henkilöstön lkm	0	0	0

Tytäryhtiö: Liperin Aluelämpö Oy**Toiminta-ajatus ja toiminnan yleiskuvaus**

- Yhtiön toiminnan tarkoituksena on johtaa asiakkailleen näiden tarvitsema lämpöenergia mahdollisimman häiriöttömästi kaikissa olosuhteissa ja hinnaltaan kilpailukykyiseen hintaan ylläpitämällä ja hoitamalla kaukolämpöverkkoa Liperin kirkonkylässä. Yhtiö ostaa lämpöenergian ulkopuoliselta toimijalta. Yhtiön palveluksessa on sivutoiminen toimitusjohtaja.

Yleistavoitteet:

- Lämpöenergian toimitusvarmuuden ylläpito nykyinen palvelutaso säilyttäen sekä varautuminen poikkeustilanteisiin.

Tuottavuus:

- Toiminnallinen arvo energiahuollon osa-alueilla, minkä tilaaja/palvelun loppukäyttäjä arvioi viime kädessä palvelun hinta/laatusuhteena.

Tulostavoite:

- Tulostaso +- 0

Keskeiset toiminnalliset muutokset 2025–2027:

- Valvomo- ja varallaolopalvelun luovuttaminen Liperin kunnalle
- Yhtiön ja lämpöliiketoiminnan myynti uudelle toimijalle

Riskit:

- Kaukolämpöverkoston ikääntyminen ja siitä johtuvat uusinvestointitarpeet. Kaukolämmön ostohinnan nousu, jonka takia asiakkaat vaihtavat lämmitysjärjestelmää.

Taloussuunnitelma

1 000 €	TA 2025	TA 2024	TP 2023
Liikevaihto	1 309	1 400	1 387
Tulos	8	30	89
Bruttoinvestoinnit	0	0	0
Lainat 31.12.	0	0	0
Henkilöstön lkm	1	1+1+6	1+1+6

Tytäryhtiö: Liperin Yrityskiinteistöt Oy**Toiminta-ajatus ja toiminnan yleiskuvaus**

- Rakennuttaa ja rakentaa yritystiloja
- Tarjota yrityksille laadukkaita tontti-, yritys- ja toimitilaratkaisuja kilpailukykyiseen hintaan

Yleistavoitteet:

- Rakentaa yritystiloja yritysten tarpeisiin.
- Ylläpitää, kehittää ja vuokrata yritystiloja.
- Myydä tai vuokrata tontteja yrityskäyttöön.
- Toteuttaa strategista maanhankintaa yritystoiminnan tarpeisiin.
- Toteuttaa investoinnit konsernirahoituksella.
- Hyödyntää investointituet yritysinvestoinneissa.

Tuottavuus:

- Järjestää tarkoituksenmukaisia yritystilaratkaisuja ja kehittää niitä pitkäjänteisesti.
- Tuottaa yritystilaratkaisuja liiketaloudellisesti kannattavasti ja kilpailukykyiseen hintaan.
- Käyttää ja ylläpitää yritystiloja pitkäjänteisellä sekä kestäväällä pohjalla.
- Toteuttaa maanhankintaa markkinaehtoisella hintatasolla.

Tulostavoite:

- Toteuttaa yritystilojen vuokraustoimintaa kannattavasti.
- Saavuttaa yritystilojen vuokrauksessa 95 %:n käyttöastetavoite.
- Tehdä positiivinen tilikauden tulos.

Keskeiset toiminnalliset muutokset 2025–2027:

- Selvittää yritystalo III:n toteutusmahdollisuuksia Tehtaantielle.

Riskit:

- Mahdollisten uusien tilojen riskit arvioidaan aina rakennusprojektin suunnitteluvaiheessa.
- Korkotason ennakoinnin hankaluus pitkällä aikavälillä.

Taloussuunnitelma

1 000 €	TA 2025	TA 2024	TP 2023
Liikevaihto	303	298	295
Tulos	72	31	61
Bruttoinvestoinnit	6	0	0
Lainat 31.12.	206	267	296
Henkilöstön lkm	0,5	0,5	0,5

Tytäryhtiö: Liperin Linja-autoasema Oy**Toiminta-ajatus ja toiminnan yleiskuvaus**

- Liperin linja-autoasema Oy omistaa ja hallitsee virasto- ja liiketilarakennusta Liperin kirkonkylässä. Kiinteistöllä on Liperin kunnan toimitiloja. Lisäksi kiinteistöllä on mm. metsänhoitoyhdistyksen toimintoja sekä yksittäisiä yrityksiä.

Yleistavoitteet:

- Yhtiön yleistavoitteena on ylläpitää rakennusta omistajien toimitilar tarpeita vastaavasti

Tuottavuus:

- Reaaliaikainen yhtiön talouden vakauden seuranta

Tulostavoite:

- Yhtiön euromääräinen tulostavoite on EVL:n maksimipoistojen jälkeen 0 –tulos.

Keskeiset toiminnalliset muutokset 2025–2027:

- Suunnittelukauden aikana yhtiön tulee mukautua osakkaiden tarpeisiin.

Riskit:

- Taloudelliset riskit koostuvat yhtiön osakkaiden toiminnan kehittymisestä. Kiinteistötekniikkaan liittyvät riskit koostuvat normaaleista, rakennusten ikääntymiseen liittyvistä riskeistä.
- Energian hinnan nousu

Taloussuunnitelma

1 000 €	TA 2025	TA 2024	TP 2023
Liikevaihto	158	158	139
Tulos	0	0	-16
Bruttoinvestoinnit	0	51	0
Lainat 31.12.	0	0	0
Henkilöstön lkm	0	0	0

Palvelualue   **Tulosalue**   **Tulosyksikkö**   **Kustannuspaikka**

10 Keskushallintopalvelut

100 Kunnanhallitus

1010 Kunnanhallitus

1011 Kunnanvaltuusto
1012 Kunnanhallitus
1014 Tarkastuslautakunta
1015 Kunnan palvelupiste
1211 Elinkeinopalvelut

110 Alueellinen yhteistyö

1150 Alueellinen yhteistyö

1151 Muu yhteistoiminta
1152 Ympäristöterveydenhuolto
1153 Joukkoliikenne

130 Hallinto

1310 Hallintopalvelut

1311 Hallintopalvelut
1325 Vaalit
1326 Kuntakuva

1345 Talouspalvelut

1327 Hankkeet
1343 Ict-palvelut
1344 Talous- ja palkkahallinto

1360 Henkilöstöpalvelut

1389 Henkilöstöpalvelut

1370 Työllisyyspalvelut

1388 Työllisyyspalvelut

160 Maaseutupalvelut

1620 Maaseutuelinkeinojen kehittäminen

1621 Maaseutuelinkeino / hallinto
1622 Maaseutuelinkeino / avustukset
1623 Maaseutuelinkeino / projektit
1624 Maaseutuelinkeinot, Polvijärvi
1625 Maaseutuelinkeinot, Outokumpu
1626 Maaseutuelinkeinot, Juuka
1627 Maaseutuelinkeinot, Ilomantsi
1628 Maaseutuelinkeinot, Kontiolahti
1629 Maaseutuelinkeinot, Joensuu
1630 Isäntäkunnan tulot
1631 Maaseutuelinkeinot, Lieksa
1632 Maaseutuelinkeinot, Nurmes
1633 Maaseutuelinkeinot, Keski-Karjala
1634 Maaseutuelinkeinot, Heinävesi

Palvelualue   **Tulosalue**   **Tulosityksikkö**   **Kustannuspaikka**

40 Hyvinvointipalvelut

400 Hyvinvoinnin hallinto

4015 Hyvinvoinnin hallinto

4011 Hyvinvointilautakunta
4021 Hyvinvoinnin hallinto
4049 Hyvinvoinnin hankkeet
4100 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

420 Perusopetus

4260 Liperin koulu

4261 Liperin koulu

4265 Honkalammen koulu

4266 Honkalammen koulu

4270 Ylämyllyn koulu

4271 Ylämyllyn koulu
4276 Patteriston yksikkö

4280 Viinijärven koulu

4281 Viinijärven koulu

4285 Kyläkoulut

4221 Mattisenlahden koulu
4241 Salokylän koulu

4290 Muu perusopetus

4291 Muu perusopetus

440 Varhaiskasvatus

4410 Varhaiskasvatuksen hallinto

4411 Varhaiskasvatuksen yhteiset

4420 Perhepäivähoito

4421 Perhepäivähoito

4430 Päiväkodit

4431 Liperin päiväkoti
4433 Paloaukean päiväkoti
4434 Puolivälin päiväkoti
4435 Viinijärven päiväkoti
4437 Lautasuon päiväkoti
4438 Taikametsän päiväkoti

4440 Muu varhaiskasvatus

4441 Muu esiopetus
4473 Kotihoidon tuki

460 Opinto ja vapaa-aika

4610 Opinto ja vapaa-aika

4611 Liikuntapalvelut
4612 Nuorisotyö
4613 Kulttuuripalvelut
4621 Seutukirjasto
4631 Seutuopisto
4641 Musiikkiopisto

Palvelualue	Tulosalue	Tulosityksikkö	Kustannuspaikka
--------------------	------------------	-----------------------	------------------------

50 Elinympäristöpalvelut

500 Kiinteistö-, tila- ja tukipalvelut

5010 Kiinteistö-, tila- ja tukipalvelut

5011 Elinympäristön hallinto

5012 Elinympäristölautakunta

5040 Ruokapalvelut

1391 Ylämyllyn keskuskeittiö

1404 Patteriston yksikön keittiö

5050 Kunnan kiinteistöt

5211 Kunnossapitopalvelut

5221 Siivouspalvelut

540 Ympäristö- ja rakennusvalvontapalvelut

5490 Ympäristö- ja rakennusvalvontapalvelut

5481 Rakennusvalvonta

5461 Ympäristöpalvelut

5231 Jätehuolto

545 Kaavoitus- ja maankäyttöpalvelut

5450 Kaavoitus- ja maankäyttöpalvelut

5415 Kaavoitus ja maankäyttö

550 Infrapalvelut

5510 Infrapalvelut

5241 Liikenneväylät

5251 Puistot ja yleiset alueet

5261 Liikuntapaikat ja vapaa-ajan alueet

5491 Hulevedet

560 Vesihuoltolaitos

5630 Vesihuoltolaitos

5611 Puhdasvesilaitos

5621 Viemärilaitos

90 Rahoitus

990 Rahoitus

9910 Rahoitus

9911 Rahoitus